

Osmanlıca

Eğitim ve Kültür Dergisi

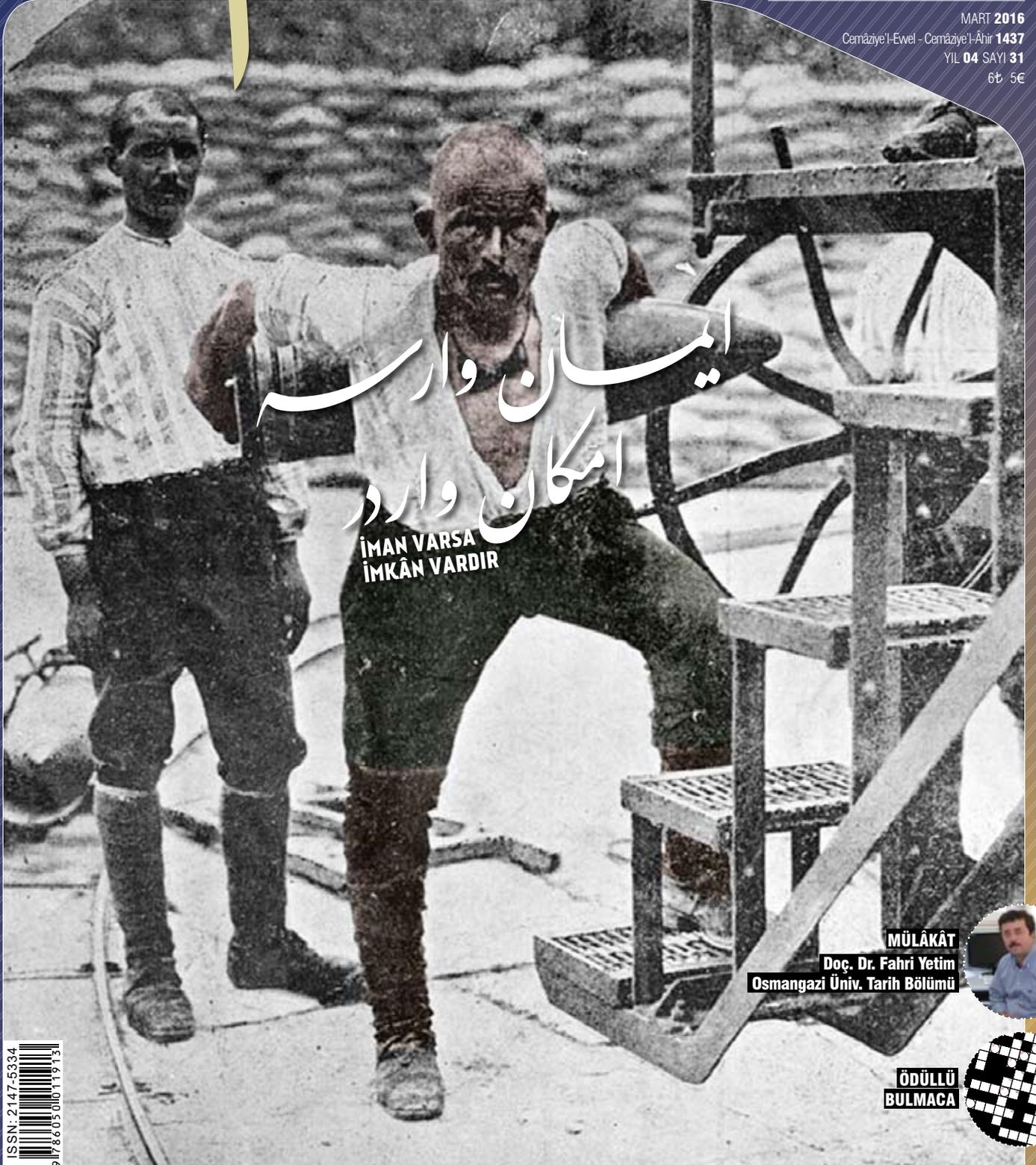
osmanlicadergi.com
@osmanlicadergi

MART 2016

Cemâziye'l-Evel - Cemâziye'l-Âhir 1437

YIL 04 SAYI 31

6₺ 5€

ایمان و اراده
امکان وارد

İMAN VARSA
İMKÂN VARDIR

MÜLAKAT

Doç. Dr. Fahri Yetim
Osmangazi Üniv. Tarih Bölümü

ÖDÜLLÜ
BULMACA

ISSN: 2147-5334
9 786050 10119 3

HARFLERİ TANİYALIM

ذ	د	خ	ح	چ	ج	ث	ت	پ	ب	ا	Matbu hatlı harfler
ز	د	غ	ع	ع	ج	ث	ن	پ	ب	ا	Rik'a hatlı harfler
Zel	Dal	Hı	Ha	Çe	Cim	Se	Te	Pe	Be	Elif	Okunuşları

غ	ع	ظ	ط	ض	ص	ش	س	ژ	ز	ر	Matbu hatlı harfler
غ	ع	ظ	ط	ص	ص	ش	س	ز	ز	ر	Rik'a hatlı harfler
Gayin	Ayin	Zı	Tı	Dat	Sad	Şin	Sin	Je	Ze	Ra	Okunuşları

ی	ه	و	ن	م	ل	ث	گ	ك	ق	ف	Matbu hatlı harfler
ی	ه	و	ن	م	ل	ث	گ	ك	ق	ف	Rik'a hatlı harfler
Ye	He	Vav	Nun	Mim	Lam	Nef	Gef	Kef	Kaf	Fe	Okunuşları

Osmanlıcada bulunup da Kur'ân harflerinde olmayan harfler de vardır. Bu harfler şunlardır:

ث	گ	ژ	چ	پ
---	---	---	---	---

Yuvarlak içine alınan "Şin", "Dad", "Kaf" ve "Nun" harflerinin noktaları, el yazısında harfin sonuna kuyruk olarak eklenir.

ن	د	ص	ش
---	---	---	---

Rik'a hattında iki noktalar çizgi (-), üç noktalı harfler ise takke (^) ile gösterilir.

ع	ث	ت	ب
---	---	---	---

Kırmızı renkli harfler Türkçe asıllı kelimelerde kullanılmaz. Mor renkli harfler, Farsçadan, yeşil renkli "Nef" harfi Türkçeden gelmiştir.

Not: Türkçeden gelen "nef" in harcindeki **siyah** renkli harfler Kur'ân alfâbesinden, **pembe** renkliler ise Farsçadan gelmiştir.

Not: Kelime içerisinde harflerin başlarındaki ses kullanılır.

KALIN VE İNCE KARŞILIĞI OLAN HARFLER

Osmanlıcada okutucu harflerden () okutucusunun "o-ö-u-ü" olmak üzere dört sesi karşıladığını görürsünüz. Bu ilk bakışta -normal olarak- bir zorluk gibi gözükmemektedir. Fakat bazı hususları bilmek kaydıyla zorluk gibi gözükmez bu durum ortadan kalkmaktadır. Bu konu için aşağıdaki hususlara dikkat ediniz.

Osmanlıcada kullanılan Türkçe kelimelerde aynı sesi ifade etmekle birlikte birisi kalın, diğeri ince sesleri ifade eden toplamda on iki adet harf vardır. Bu harfler şunlardır:

	K sesi için	T sesi için	D sesi için	S sesi için	Ğ sesi için	H sesi için
KALIN	ق	ط	ط	ص	غ	خ
İNCE	ك	ت	د	س	گ	ه

SİYAK-SİBAK MESELESİ

Peki, kalınlık ve inceliğine göre iki sesi elediğimiz halde geriye kalan sesterden ikisiyle de okunabilecek bir durum olursa ne olacak?

Mesela: **Yüz** lira. Bugün **yüz**meye gideceğim. **Yüzüm** yanmış. Aynı durum, Osmanlıcadaki bazı kelimeler için de geçerlidir. Mesela bazı kelimelerin yazılışları aynıdır, fakat farklı okunurlar.

كوج	كول	صوص	قويو
Göç	Göl	Sos	Koyu
Güç	Gül -Mek	Sus	Kuyu

كول صوغوق	بوايش چوق كوج
Göl soğuk	Bu iş çok güç
گولمك كوزل	گوج وار اوزاغه
Gülmek güzel	Göç var uzağa

Aşağıdaki tabloya bakıldığında ise, durum biraz daha farklı ve karmaşık gözükebilir. Burada da yine kelimenin cümle içindeki kullanımına bakılır ve ona göre okunur.

بول	بول	بول	بول
Bül-ten	Bul	Böl	Bol

اکمگی بول ده وير
Ekmeği böl de ver
قيرمیزی بولنتله آرانیبور
Kırmızı bültenle aranıyor
بول کپچه لوقانطه سی
Bol kepe lokantası
آرایان بولور
Arayan bulur

OKUTUCU HARFLER

"a, e" sesleriyle okutur	ه	"a" sesiyle okutur	ا
"ı, i" sesleriyle okutur	ی	"o, ö, u, ü" sesleriyle okutur	و

Not: Okutucu harfler normal harf olarak da kullanılabilir.

Not: Elif harfi üzerinde () hemze "e" sesiyle, () med "a" sesiyle okutur. Harfin önünde okutucu bir harf yoksa bir önceki sese birleştirilir.

HE OKUTUCUSUNUN "A" SESİYLE OKUTTUĞU YERLER

"He" okutucusu, kelime içindeki kalın harf ve kalın sesli uyumuna göre, isimlerde, mastarlarda ve eklerde "a" sesiyle okuttuğu yerler vardır. Fiillerdeki "a" sesi ikinci şahsın emir ve nehiy kipinde kullanıldığından "he" okutucusuyla değil, "elif" okutucusuyla yazılır. Dolayısıyla bir kelimenin mastar mı, emir mi olduğu daha ilk bakışta anlaşılabilir.

İSİM	باغله BAĞLA (İLE)	یاپمه YAPMA (MASDAR)
FİİL	باغلا BAĞLA	یاپما YAPMA (NEHIY)

Yukarıda verdiğimiz bilginin bize faydası nedir?

Bu on iki harften her hangi birisi bir kelimedeki olduğunda, mesela "vav" harfi için söylersek, okutucu harf olarak karşıladığı dört sesteki ikisini hemen elemiş oluyoruz. Yani kelimenin içerisinde bu on iki harfin kalın olanlarından bir harf gelmişse, (ö ve ü) sesleri; ince harflerinden birisi gelmişse (o ve u) sesleriyle okumayacağımızı hemen anlayabiliriz. Dolayısıyla diğer iki sesteki birisiyle okuyabiliriz.

KALIN O ve U	طوق TOK	خوش HOŞ
İNCE Ö ve Ü	تور TÜR	اوگون ÖGÜN

Yıl: 04 / Sayı: 31
MART 2016
Cemâziye'l-Evvel - Cemâziye'l-Âhir 1437

osmanlicadergi.com
[@osmanlicadergi](https://twitter.com/osmanlicadergi)

SÜEDA
Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Adına İmtiyaz Sahibi
ve Genel Yayın Yönetmeni
METİN UÇAR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
A. MUHYİDDİN UZUN

Danışma Kurulu
AHMED SEMİZ
PROF. DR. ÖMER İŞBİLİR
YRD. DOÇ. DR. YUSUF BİLEN
YRD. DOÇ. DR. TURGUT KOÇOĞLU
YRD. DOÇ. DR. HÜSREV AKIN

Yayın Koordinatörü
İBRAHİM MAHİR ÇAKMAK

Hukuk Müşaviri
Av. HAKKI AYGÜN

Tashih
AHMET BEYPAZAR
İBRAHİM KARABOĞA

Grafik Tasarım
ERDEM KÖYMEN

Sosyal Medya
OSMAN GAZALİ ÇAKMAK
ERDOĞAN AKMAN

Teknik Destek
ADEM KILIÇ

Mali Sorumlu
FİKRET TOKSÖZ

Satış Pazarlama
EMRULLAH ŞAKALAR

Baskı Yeri
Hayrât Neşriyat Matbaa Tesisleri/Isparta
0.212 624 24 34

Abonelik
Tel: 0.212 671 51 80
Gsm: 0.530 148 63 83
0.530 148 63 82
www.e-sueda.com

Yönetim Yeri
İkitelli Organize San. Bölgesi
Eski Turgut Özal Cd.
No: 40/1 Kat: 3
Başakşehir/İSTANBUL

FİHRİST

- EDITÖR'DEN** 02
Çanakkale Geçilmedi mi?
- MÜLÂKÂT** 04
Doç. Dr. Fahri Yetim İle Mülakat
(İnsan, Dünyasını Dili Kadar Hisseder)
- OKUMA METİNLERİ** 07
Değişen Ne? * İngilizlere Köle Olacağına Size Hizmetkâr Olsun * "
Kamus-ı Okyanus * Selâhaddin-i Eyyûbî
- DEYİMLERİMİZ VE HİKÂYELERİ** 08
Ağaca Çıksa Pabucu Yerde Kalmaz
- OSMANLICA İMLÂ** 10
Renk İsimleri
- BİLİYOR MUYDUNUZ?** 22
Kelimelerin Kökenlerine Yolculuk * Süleyman Şah * Süleyman Şah'ın Türbesi Caber
Kalesindeydi
- BELGE OKUMALARI** 28
Osmanlıda Belge ve Yazı Çeşitleri * 100 Yıl Önce Diyarbekir ve Suruç
- HÜSN-İ HAT ÇALIŞMALARI** 32
Harf ve Kelime Çalışmaları
- OSMANLICA YAZABİLİYORUM** 33
Yazı Alıştırmaları: "Geçmişini Unutmayan İnsan"
- KİTÂBE OKUMALARI** 34
Hasan Sezai Hazretleri Türbesi / Edirne * Hekimoğlu Ali Paşa Tekkesi /
İstanbul * Hasan Sezai Hazretleri Türbesi / Edirne * Hasan Sezai Hazretleri
Türbesi / Edirne
- TARİHTEN NOTLAR** 36
Çanakkale İçinde * Sokrat ve Bileytaşı * Yıka da Getir * Ne Alırsınız? *
Cennetin Yolu? * Velâyetin Gördüğü * Dünyanın Yüzü * Gönülsüz Gönül * "
Fikir Yakalamak * Düşmanın Canı * Bravo!
- OSMANLICA ÖDÜLLÜ BULMACA** 40

ہاناہ قلعہ کیلیمی؟

ہونہ ۱۰۱ سنہ اؤکجہ ہاناہ قلعہ دہ یاشانانار، وارلوق بوقلوق مجادلہ سی اولاروق طانیلا نیوردی. کونہ کلدی، باتیمز طوغومزہ ہوریلدی وینہ ہمن دیبمزده وارلوق بوقلوق مجادلہ سی یاشانیور. ۱۰۱ سنہ اؤکجہ کیلمز دیدگیمز قاییلری صؤنہ قدر آحمہ نك ویردیگی یارہ لر، مع الاسف یینہ بدللہ قارشومزہ ہبقییور.

روم ایلی مجیدیہ طاییہ سنده قولاقاری طولیدیرانہ شو سوزلری دیکلہ یلم شیدی:

” بلا خوف باتاریہ دہ بر کیسی قالماینجہ یہ قدر انہ شاء اللہ حرب ایده ہگمز. کیمہ یارہ لی و شھیدلرلہ اوغراشما یاجومہ. بن ثولورسہم اوزیریمہ باصلک، یارہ لانیرسہم الھمیت ویرمہ یك. بن دہ سزہ اویلہ یابا ہغم. شھدا و یارہ لیبارک یرینہ کجہ ہکار تعین ای دیلمسدر. ہونہ باشقہ بعد الحاربه ہج بر مطلقات امید ایتمہ یك. ہونی وعدہ ایتیم و ایده مم. ہج یریمز رتبہ، نشانہ و دنیاہ تعلوق ایده منافع ہوسی و عزتیلہ حرب ایتمہ ہگمز. ہونہ امید یلری کک! بز حرب ایتمہ یہ نیت ایده لم کہ غزائمز مبارک اولسونہ. یا غازی ویا شھید اولالم.“

وارلغی قورومہ نك دیتی، کندیخی فدا ایتمہ نك دیگر آیدی ہاناہ قلعہ دہ. ہوعین زمانہ بر شعوردی. ہونلہ ”بن“ ہونہ، ”بز“ واردی. اجرت، مطلقات بطلنتیسی ہوقدی، ہونلہ ال ہولک رتبہ اولانہ ”شھادت“ ال ہولک آرزو ایدی.

نتہ کیم غدار باتینک دیوآسا کیلری یا دگرک دینی ہویلادی یا دہ کرپین کری دونوب کیندی. ہاناہ قلعہ بزہ و ہونہ دنیاہ بر کز داھا کوستردیکلہ ”ایمانہ“ وارہ اطلہ واردرا!

۱۰۱ سنہ صؤکرہ ہونلہ اطلہ وار شھرلر اولسونہ. فقط قونای ایمانہ داھا ہونہ اہتیاج وار اولدیغی کویسوز. او کونہ صیرہ طاغیر کبی طوروب دشمانہ کید

ÇANAKKALE GEÇİLMEDİ Mİ?

Bundan 101 sene önce Çanakkale'de yaşananlar, varlık yokluk mücadelesi olarak tanımlanıyor. Gün geldi, batımız doğumuza çevrildi ve yine hemen dibimizde varlık yokluk mücadelesi yaşanıyor. 101 sene önce geçilmez dediğimiz kapıları sonuna kadar açmanın verdiği yaralar, maalesef yine bedelle karşımıza çıkıyor.

Rumeli Mecidiye Tabyasında kullakları dolduran şu sözleri dinleyelim şimdi:

“Bila-havf bataryada bir kişi kalmayınca kadar inşallah harb edeceğiz. Kimse yaralı ve şehitlerle uğraşmayacak. Ben ölürsem üzerime basın, yaralanırsam ehemmiyet vermeyin. Ben de size öyle yapacağım. Şüheda ve yaralıların yerine geçecekler tayin edilmiştir. Bundan başka badel-muharebe hiçbir mükâfat ümit etmeyin. Bunu vadedmem ve edemem. Hiç birimiz rütbe, nişan ve dünyaya taalluk eden menafi hevesi ve izzetiyle harb etmeyeceğiz. Bundan ümidinizi kesin! Biz harp etmeye niyet edelim ki gazamız mübarek olsun. Ya gazi veya şehid olalım.”

Varlığı korumanın diyeti, kendini feda etmenin diğer adydı Çanakkale'de. Bu aynı zamanda bir şuurdu. Çünkü “ben” yok, “biz” vardı. Ücret, mükâfat beklentisi yoktu, çünkü en büyük rütbe olan “şehadet” en büyük arzu idi.

Nitekim gaddar batının devasa gemileri ya denizin dibini boyladı ya da gerisin geri dönüp gitti. Çanakkale bize ve bütün dünyaya bir kez daha gösterdi ki “İman varsa imkân vardır!”

101 sene sonra bugün imkân var şükürler olsun. Fakat kuvvetli imana daha çok ihtiyaç var olduğunu görüyoruz. O gün sıradağlar gibi durup düşmana geçit vermeyen ceddimizin taşıdığı ruhun

ویرمه بن هدیمزك طاشیدغی روهك قایناغنه صاریلومه و سوره جهازاتیله صاحب هتقمومه مجبوریتنده اولدیغیمز یقیناً و آھی تجربه لرله آخالاموه زورنده قالسیوز.

نه دیمکی ایستیوروم؟ دیمک ایسته دیگم شود: هر شیئی بر طرفه بیر قادیغیمز فرصه ایده لم بر آه. ساده بهه مثلا یوقاری یه اقتباس ایندیگم یوز باشی هلمی افدینک نوطا رینی اصلنده اوقویاییلر طورومده دگاز. استعمال ایندیگی کلمه لر ی طانیسیوز. لاتین حرفلریله یازیلومه اولانلاری ده آخالامیسیوز. شیئی بن صوریوروم: هاناه قلعه کیمیدی؟

هاناه قلعه ده کیریمک ایستنه بن آبرت، آلفره د، طونییدی یوقه بوگومه ایچنه دوسه/ورول/دیلمز و کندی حرمز یاره لایسب یوقه ایتمه غزمده اولاه انقاز، آلمانه، آمریقا کولتوریمیدی؟ کیمه یز دییه هانارک ویریلدیگی، دشما طانییله بهره مزده بولوناه باقی قیافتکی انسانیمیدی یوقه لاتین دنیا سنک حرفلریله یز یه هوره صارانه دینی، مائی، کولتور وار اولوشمه ییانیلومه قاتانه عنصریمیدی؟

”دیلم دنیا مدر“ دین باتیلینک سوزی، اوزنده ”سز ده بزماز؛ باقک هاناه قلعه یی ده کیمک، اسانبولی ده کیمک، سروچی ده کیمک“ می دیمکی عیبا بر یانیله!؟

بکی، ۲۰ میلیون کیلومتره قاره که بوگومه کولتورل بهغرافیه مز اولاره محفوظدر- شیئی زه ده؟ بز بو بهغرافیه ساکنلرینک قاپیله، آوروپه نلک کندی ایچنده صرف منفعلاری اوغرینه ده اوله آخالاییلده کیمی، آخالاییلر طورومده یز؟

دنیا مز دیلمز می اولدی عیبا، دیلمز قوشه دوندیگنده بری؟ یوقه هاناه قلعه ده اوتیه کیده مز اولاه بز لر ایچونمی ایدی، ۱۰۱ سنه ده صوگره بر عصر اویکه سویلن او محتم سوز!

هاناه قلعه یی کیریمک ایسته میورسه وه عثمانلی ترکیه سنی ده اوگریمک زورنده یز! ایسته که ده ایسته مه که ده! زمانک الجاتی بز ی بو ط زور لیسور. یوقه نه بن قایر نه ده یز!

متین اوچار

kaynağına sarılmak ve bütün cihazıyla sahip çıkmak mecburiyetinde olduğumuzu yakinen ve acı tecrübelerle anlamak zorunda kalıyoruz.

Ne demek mi istiyorum? Demek istediğim şudur: her şeyi bir tarafa bıraktığımızı farz edelim bir an. Sadece mesela yukarıya iktibas ettiğim Yüzbaşı Hilmi Efendinin notlarını aslından okuyabilir durumda değiliz. İstimal ettiği kelimeleri tanımıyoruz. Latin harfleriyle yazılmış olanları da anlamıyoruz. Şimdi ben soruyorum: Çanakkale geçilmedi mi?

Çanakkale’de geçirilmek istenmeyen Albert, Alfred, Tony miydi yoksa bugün içine düş/ürül/düğümüz ve kendi harsımızı yaralayıp yok etme azminde olan İngiliz, Alman, Amerikan kültürü müydü? Geçirmeyiz diye canların verildiği, düşman tanımıyla cephemizde bulunan batı kıyafetli insanlar mıydı yoksa Latin dünyasının harfleriyle bizi çepeçevre saran dini, milli, kültürel varoluşumuza yabancılaşma unsurları mıydı?

“Dilim dünyamdır” diyen Batılının sözü, özünde “Siz de bizimsiniz; bakın Çanakkale’yi de geçtik, İstanbul’u da geçtik, Suroç’u da geçtik” mi demekti acaba bir yanılla?!

Peki, 20 milyon kilometrekare –ki bugün kültürel coğrafyamız olarak mahfuzdur- şimdi nerede? Biz bu coğrafya sakinlerinin kaçıyla, Avrupa’nın kendi içinde sırf menfaatleri uğruna da olsa anlaşabildikleri gibi, anlaşabilir durumdayız?

Dünyamız dilimiz mi oldu acaba, dilimiz kuşa döndüğünden beri? Yoksa Çanakkale’den öteye gidemez olan bizler için mi idi, 101 seneden sonra bir asır önce söylenen o muhteşem söz!

Çanakkale’yi geçirtmek istemiyorsak Osmanlı Türkçesini de öğrenmek zorundayız!

İstesek de istemesek de! Zamanın ilcaatı bizi buna zorluyor. Yoksa ne ben kalır ne de biz!

MÜLÂKÂT

انسان، دنیاسنی دیلی قدر حسّ ایدر

İNSAN, DÜNYASINI DİLİ KADAR HİSSEDER

DOÇ. DR. FAHRİ YETİM | MÜLAKAT: ÖMER FARUK ALTIPARMAK

دولتلی صارصمه یه، تورپوله مه یه، آشیندیرمه یه باشلامشدر. پوست مودرنیته یه بر تپکی اولارق کره سللشمه نڭ تخریاتی تلافی ایتمه یه یوڭلیک بر فعالیتدر. کره سللشمه کیملکلی اؤرسه لییور، تک تیلشدیریور بوڭا قارشى تکنیک بر دیرنج اولارق کیملک قایغیسی اؤڭ پلانه چیقمشدر. بو کیملگڭ یاپی طاشلرندن بری ده دیلدر. دیلده کی دویارلیلق سایه سنده انسانلر کندینی وار ایتمه، آیاقده طوتمه چابه سی ایچنده درلر.

شو آنده یاپیلان چالیشمه لر ایله ایلگیلی اکسیک ویا فضله یوڭلر کوریورمیسگنر؟

محقق واردر. بوڭا شو آنده مشخص جواب ویرمک اولدقجه زور. اما کنل اولارق شخصاً مسلکی

سزی قیصه جه طانیابیلیرمی یز؟

۱۹۶۶ دوزجه طوغوملی یم. ایلك و اورتہ اؤگرنیممی دوزجه ده تماملادقدن صوڭره ۱۹۸۳ استانبول اونیورسیتہ سی ادبیات فاکولتہ سی تاریخ بولومنه کیردم. ۱۹۸۷ ییلنده مآذون اولدقدن صوڭره اؤگرتن اولارق اسکیشهره تعینم چیقدی. ۱۰،۵ ییل اسکیشهرده کی اؤگرتنلک کورومدن صوڭره، یاقلاشیق ۱۹ سنه دن بری شو آن ایچنده بولوندیغمز عثمان غازی اونیورسیتہ سنه انتساب ایتدک.

عثمانلی ترکجه سنڭ کوندمه یوغون بر شکلده کیرمسی نه آڭلامه کلیر؟

فوق العاده اؤغلی بر کلیشمه در. پوست مودرن دونمده کیملکلر اؤڭ پلانه چیقمشدر. کره سللشمه اولوس

قونومز، آلامز بو قونويله سوركللى ايچ ايچه در. بر حساسيت اوزره اولديغى سويله يه بيليرم. او يوزدن فضله لق ديهه قايعينى اولماديغى دوشونيوورم. تام ترسى اكسيكلك واردر. بونى دگيشيك نهدنلى وار. جمهوريت ايده ئولوژيسنى كندينه خاص دوشونجه لى، اتكىلىرى و بو شكلده اورته يه چيقمش فرقى دويارلىقلر بو نهدنلر آراسنده. بو دويارلىقلر اتكىسندن طولاي اهمالى طوروملر چوق فضله اولدى. عثمانليجه ايله ايلگىلى حادثه لر كجيكش حادثه لر در. فضله لق و اكسيكلك خصوصنه بو شكلده باقيوورم.

بوگونكى فعاليتلر يترلىمى؟

يترلى دگل. آنجق صوڭ يىللرده بو قونوده بر هيجان بر هوس اولديغى كورييورز. حتى بن ده خيرات وقفنده بر سوره در اشتراك ايتديگم قورسلرده، زمان زمان قونوشديغى كجى، سزدن آلدېغى صايسال ويريلره استنادا بوگونكى مديه تيك امكانلره تركيه ده اسن كولتورل اورتامى ويرديگى هوايه باقاجق اولورسه ق، كيتدكجه يايلان بر هيجاندىن دويارلىقدن بحث ايتمك ممكن. آنجق بونى يترلى اولماديغى چوق نت كورييورم. درسlerde هر آچيدن سوزلى ويا يازىلى امتحانلرده بونى چوق دراماتيك بر شكلده كورييورز. او يوزدن يترلى دگل داها ايشىڭ چوق باشنده يز. چوق مسافه مز وار. ايشىڭ كرچگنه اوزاناجق بر اقليم هنوز اولوشدى. محمد كنج خواجه نىڭ بر سوزى واردر: ”بز داها عثمانلى تاريخى آراشديرمه لرنيڭ باشنده يز.“

تاريخ بولومندن مآذون اولان بر اوگرنجى عثمانليجه يي نه قدر اوگرنه بيليوور؟ نهدن؟

چوق مطلق جواب ويرمك زور. كنىل اولارق مطبوع دوزيده عثمانليجه يي اوگرشمش اولدقلىرىنى دوشونيوورم. آنجق بو ده چوق صتاندارت صوڭوچ

عثمانلى تركجه سى ايله يازيلمش متنلى اوومه يه غيرت ايدن اوقويابيلن بريسنىڭ اڭ اونملى قزانجى نهدر؟

كنديسنىڭ فرقنه وارمسيدر. بيلينچلى، شعورلى انسانلر عائله سى ايچنده كديسنىه ير بولمسيدر. بزم هر زمان تاريخىڭ اونمى آڭلامق ايچون قوللانديغىم بر بيتمز واردر. شاعر خيالىنىڭ بيتيدر بو. شويله كه: ”او ماهيلر كه دريا ايچره در دريايى بيلمزلى.“ تاريخ شعورى، انسانى بو باليغىڭ طورومنه دوشمكدن قورتارير. بو باليغىڭ طورومنه دوشمه مەنىڭ شرطلرندن برى ده ديله توم يوڭلريله واقف اولمقدر. ديدىگمىڭ تام ده سويله دىگىڭز طرزده عثمانليجه يله ايلگىلىن انسانلره قزانجى چوق چوق فضله در. كندىنى طانيمه، اولوب بيتنى آڭلامه، عائديت خصوصنده كى دويارلىقلرڭ اورته يه چيقمسى باقيمندن صوڭ درجه تتيكله ييجى بر فائده سى واردر.

عثمانلى تركجه سى اورگون اولارقمى يايغين اولارقمى داها قولاي اوگرنيله بيلير؟

اورگون ويا يايغين قونوسنده ادعالى بر دوشونجه م يوق. بو بسىط بر قونو ده دگلدر. طبعيكة اورگون

عثمانلیجه اؤگر نمه غیرتنده اولان هرکسه نهلر سویله مک ایسترسنیز؟

بو انسانلرک هیجانلرینی غیرتلرینی تبریک ایتمک کرکیر. بو کولتورل دویارلیلیغی حس ایتمه نکل، ایجسلسلشدیرمه نکل بر علامتیدر. بر دفعه بونی کوره لم. چاغمز چوق فرقلی بر دونم. یعنی بوگون ملتلر آراسنده بیوک کولتور صواشیرینکل یاشانیدیغی کوریوروز. یگی فلسفه و روح آرایشیرینکل اولدیغی بر دونمده ییز. دولتیر کله جکلرینی کولتورل زنگینلکلر یله بریکیملر یله اقامه ایده جکلردر. آلمان دین فلسفه جیسی لودویک ژوزف جون ویتکنستینکل بر سوزی واردر: ”دیلم دنیا مدر.“

انسان، دنیا سنی دیلی قدر حس ایدر. او آچیدن هرکس ایچون چوق اونملی. اوقتای سنان اوغلی خواجه مک ده دیدیگی کبی، ”اگر ترکجه مزی قورویاماز سهق، زنگینلگنه نفوذ ایده مز سهک، بوراسی بر عصر صوگره ییانجی دیل قونوشان بر مملکت حالنه کلیر“ قایغیسنی هپ برابر پایلاشیوروز. عثمانلیجه ده مللی دیلکل تاریخی فونیدر. کله نکسل یازمه اکتینلگنکل تکنولوزی نه دن یله چوق کری یه آتیلدیغی بر دونمده ییز. او یوزدن دیل اگیتیمی چوق داها بیوک اونم عرض ایتمکده در. حتی حیاتی اونمه صاحبدر. بو مملکتده کندی کیملگمزله یاشامق و کله جگه کندی مزی حاضرلامق ایچون بو زمینی اهمال ایتمه مه مز.

ویرمیه بیللیور. نته کیم بولوملرکل خواجه قادر وسیله، خواجه لرکل طونانیملر یله علاقه لی بر طورومدر. بعض یگی قورولان اونیورسیتهلرده بو قونوده اکسیکلک اولدیغی بیللیوروز. طولایسیله بو صتاندارتدن ییله کری یه دوشولدیگی طوروملر کوریوروز. اما ای صوگوچلری اولانلر ده وار. کوکلی و قادر وسنکل ای اولدیغی اونیورسیتهلردن داها طونانیمله اؤگر نجلیرکل چیددیغی بیللیوروز. طبیعکه بولوملرده که بو عثمانلیجه صتاندارتدر. دیلومه اندکسلیدر. صنف کچمه یه اوطاقلیدر. داها چوق آراشدیرمه جیلق، آقاده میسینکل هیجانی دویان اؤگر نجلیرکل فرقلی صوگوچلری اولایلمکده در. اما اونلری منفرد کوریوروز. زمانله تقویه ایدیلمسی لازم.

بیللیورسنگز که بز خیرات وقفی اولارق عثمانلیجه درگی چیقاریوروز. بزه بو درگی ایله ایلگیلی نهلر توصیه ایدرسنیز؟

کیتدکجه مراق اوپاندیران بر قونومه طوغری کیتدیگی کوریوروز. مسلگمز و آلامز کرگی کتبخانه لره، کتاب اولرینه کیدیوروز. بر چوق یرده عثمانلیجه ی کوریوروز آرتیق. آرتیق بونکل بللی کتله لره مال اولدیغی کتله هیجانی ایله قارشى قارشى یه کلدیگی کوریوروم. درکیگزکل ایچریگی حقنده ده بیلگیم وار. زنگین ایچریکلی، زنگین موتیفلی ایلگی و مراق اوپاندیران بر درگی. درگی یه اولان ایلگی و هوسی جانلی طومق لازم. عثمانلیجه ی قورسلر و دیگر قوروملر آراجیلغی ایله بللی بر سویه یه کتیردکن صوگره بو درگی داها ده آماجنه اولاشا جقدر. شعوری جانلانیدیرمقله درگی یه طلب آراسنده طوغری بر اورانتی سوز قونوسیدر.

دیکھیں نہ؟

DEĞİŞEN NE?

شو بوغاز حربی نہ در؟ وارمیکہ دنیاہ اشی؟
 اڳ کثیف اوردولرڳ یوکلنیور دردی بشی.
 -تپہ دن یول بولارق کچمک ایچون مرمرہ یہ -
 قاچ طونانمہ یلہ صاریلمش اوفاجق بر قرہ یہ.
 نہ حیاسزجہ تحشدکہ افقلر قبالی!
 نردہ- کوستردیگی وحشتلہ 'بو: بر آوروپہ لی'
 دیدیریر بیرتیجی، حس یوقسولی، صیرتلان کومہ سی،
 وارسہ کلمش، آچیلوب محبسی، یاخود قفسی!
 اسکی دنیا، یگی دنیا، بتون اقوام بشر،
 قاینیور قوم کبی، محشرمی، حقیقت محشر.
 یدی اقلیمی جہانڳ طورییور قارشوڳدہ،
 اوسترالیہ یلہ برابر باقییورسڳ: قانادہ!
 چہرہ لر باشقہ، لسانلر، دریلر رنگارنک:
 سادہ بر حادثہ وار اورتہ دہ: وحشتلر دنک.
 کیمی ہندو، کیمی یامیام، کیمی بیلیم نہ بلا...
 ہانی، طاعونہ دہ ذلدلر بو رذیل استیلا!
 آہ او یگرمنجی عصر یوقمی، او مخلوق اصیل،
 نہ قدر کوزدہ سی موجود ایسہ حقیلہ، سفیل،
 قوصدی محمدجگڳ آیلر جہ طوروب قارشیسنہ؛
 دوکدی قارندہ کی اسراری حیاسزجہ سنہ.
 ماسکہ بیرتیلما سہ حالا بزہ آفتدی او یوز...
 مدنیت دینیلن قجہ، حقیقت، یوزسز.
 صوڳرہ ملعونہ کی تخریبہ موڳل اسباب،
 اویلہ مدہشکہ: ایدر ہر بری بر ملکی خراب.

Şu Boğaz harbi nedir? Var mı ki dünyada eşi?
 En kesif orduların yükleniyor dördü beşi.
 -Tepeden yol bularak geçmek için Marmara'ya-
 Kaç donanmayla sarılmış ufacık bir karaya.
 Ne hayasızca tehaşşüd ki ufuklar kapalı!
 Nerde-gösterdiği vahşetle 'bu: bir Avrupalı'
 Dedirir-Yırtıcı, his yoksulu, sırtlan kümesi,
 Varsa gelmiş, açılıp mahbesi, yâhud kafesi!
 Eski Dünya, yeni Dünya, bütün akvâm-ı beşer,
 Kaynıyor kum gibi, mahşer mi, hakikat mahşer.
 Yedi iklimi cihanın duruyor karşında,
 Ostralya'yla beraber bakıyorsun: Kanada!
 Çehreler başka, lisanlar, deriler rengârenk:
 Sade bir hâdise var ortada: Vahşetler denk.
 Kimi Hindü, kimi yamyam, kimi bilmem ne belâ...
 Hani, tâuna da züldür bu rezil istilâ!
 Ah o yirminci asır yok mu, o mahlûk-i asil,
 Ne kadar gözdesi mevcûd ise hakkıyla, sefil,
 Kustu Mehmedciğin aylarca durup karşısına;
 Döktü karnındaki esrârı hayâsızcasına.
 Maske yırtılmasa hâlâ bize âfetti o yüz...
 Medeniyet denilen kahbe, hakikat, yüz­süz.
 Sonra mel'undaki tahribe müvekkel esbâb,
 Öyle müdhiş ki: Eder her biri bir mülkü harâb.

Mehmed Akif

دییملریمیز و هکایه لری

DEYİMLERİMİZ
ve HİKÂYELERİ

آغاچه چيقتە پاپوشى یرده قالماز

AĞACA ÇIKSA PABUCU YERDE KALMAZ

”چوق احتیاطلیدر، قولای قولای باشی درده کیرمز“
معناسنده بر دییملر.

نصرالدین خواجه مرحوم بر کون آیاغنده یگی پاپوشلری ایله طولاشیرکن، محله نڭ شاقه جی آفاجانلری، پاپوشلرینی صاقلامق و خواجه یه آراتدیرمق ایچون بر پلان قورمشلر. خواجه قارشیدن کلیرکن، کویا کندی آرالرنده بحثه کیریورمش کبی داورانارق، یوکسک سسله قونوشمشلر. خواجه شو آغاچه چیقار چیقماز دییه چکیشمشلر.

خواجه چوجقلرڭ یاپمه جق حاللرندن قوشقویه دوشمش؛ ایشک ایچنده بر بیت یینیگی سزمش. چوجقلر آرالرنده بحثه طوتوشدقلرینی سویله مش، خواجه یه آغاجی چیقوب چیقاما یا جغنی صورمشلر.

- چیقارم البت، دیمش خواجه و یگی پاپوشلرینی قویننه سوقدیغی کبی باشلامش آغاچه طیرمانمه یه.

چوجقلر هپ بر آغزدن:

“Çok ihtiyatlıdır, kolay kolay başı derde girmez” manasında bir deyimdir.

Nasreddin Hoca merhum bir gün ayağında yeni pabuçları ile dolaşırken, mahallenin şakacı afacanları, pabuçlarını saklamak ve Hocaya arattırmak için bir plan kurmuşlar. Hoca karşıdan gelirken, güya kendi aralarında bahse girmiş gibi davranarak, yüksek sesle konuşmuşlar. Hoca şu ağaca çıkar çıkmaz diye çekişmişler.

Hoca çocukların yapmacık hallerinden kuşkuya düşmüş; işin içinde bir bit yeniği sezmiş. Çocuklar aralarında bahse tutuştuklarını söylemiş, Hoca'ya ağacı çıkıp çıkamayacağını sormuşlar.

- خواجهم، پاپوشلریڭی یرده بیراق،
آغاجڭ اوستنده اونلری نه یاپاجقسڭ،
دییه صورنجه، ایشی آڭلایان خواجه،
جوابی یاپیشدیرمش:

- بلکه آغاجدن اوته یه، قارشمه بر یول چیقار.

عقللی و اویانیق کیشیلر ایچون ”آغاجه چیقسه، پاپوشی یرده قالماز“ دینمسی بو فقره دن قالمشدر.

- Çıkarım elbet, demiş Hoca ve yeni pabuçlarını koynuna soktuğu gibi başlamış ağaca tırmanmaya.

Çocuklar hep bir ağızdan:

- Hocam, pabuçlarını yerde bırak, ağacın üstünde onları ne yapacaksın, diye sorunca, işi anlayan Hoca, cevabı yapıştırmış:

- Belki ağaçtan öteye, karşıma bir yol çıkar. Akıllı ve uyanık kişiler için “Ağaca çıkırsa, pabucu yerde kalmaz” denmesi bu fıkradan kalmıştır.

رنگ اسملری RENK İSİMLERİ

آل: Al
آلتین صاریسی: Altınsarısı
آشی: Aşı
آتشی: Ateşi
باروتی: Baruti
بیاض: Beyaz
بوز: Boz
جام کوبگی: Camgöbeği
چیویدی: Çividi
دوه توگی: Devetüğü
ابرولی: Ebruli

افلاطون: Eflatun
ارغوان: Erguvan
فستقی: Fıstıki
فیل دیشی: Fildişi
فیروزه: Firuze
فولیه صاریسی: Fulya Sarısı
کلینجک قرمزسی: Gelincik Kırmızısı
کوک ماویسی: Gökmavisi
گل قوروسو: Gülkurusu
گلپنبه سی: Gülpenbesi
کوموشی: Gümüşi
حاجی یشیلی: Hacıyeşili
خاکی: Haki
قهوه رنگی: Kahverengi
قره: Kara
قاون ایچی: Kavuniçi
کستانه: Kestane
قیزیل: Kızıl
کیمیونی: Kimyoni
کیراز: Kiraz
قوزغونی: Kuzguni
کوف یشیلی: Küfyeşili

کول رنگی: Külrenği
لاجورد: Lacivert
لیلاق: Leylâk
لیمون کوفی: Limonküfü
لیمونی: Limoni
ماوی: Mavi
منکشه: Menekşe
مور: Mor
نار چیچگی: Narçiçeği
نفقی: Nefti
پاطلیجانی: Patlıcanı
پنبه: Pembe
صمان صاریسی: Samansarısı
صاری: Sarı
سیاه: Siyah
شرابی: Şarabi
طارچینی: Tarçını
تیرشه: Tirşe
ترنجی: Turuncu
ویشنه: Vişne
یاقوت: Yakut
یاورو آغزی: Yavruağzı
یشیل: Yeşil
زیتون یشیلی: Zeytineşili
زفیری: Zifirî
زمردی: Zümrüdü

انگلیس نزلره کوله اولاجهنه نره هندستکار اولسون

İNGİLİZLERE KÖLE OLACAĞINA SİZE HİZMETKÂR OLSUN

چاناق قلعهده صاواشك اڭ قیزغین آنلرینك یاشاندیغی صیره لرده، پاکستانك لاخور كنتنده، خلقك بیوك توجه كوستردیگی بر میتینك دوزنلیر. آماچ چاناق قلعهیه یاردیم و كوڭللی طویلامقدر. میدانلره سریلن یاردیم سرگیلرینه، قولقلرنده کی كوپه لرینی، پارماقلرنده کی آلیانسلی، اوده کی اشیلرینی ساتارق الدهه ایتدكلری پاره لری آتارلر پاکستانلیلر. محمد اقبال چیقار كرسییه و برقاچ كون اوڭجه كوردیگی رۇیایي آڭلاتیر. او كون تاریخه مال اولاجق شو شعرى ده اوقور خلقه خطاباً؛

Çanakkale’de savaşın en kızgın anlarının yaşandığı sıralarda, Pakistan’ın Lahor kentinde, halkın büyük teveccüh gösterdiği bir miting düzenlenir. Amaç Çanakkale’ye yardım ve gönüllü toplamaktır. Meydanlara serilen yardım sergilerine, kulaklarındaki küpelerini, parmaklarındaki alyansları, evdeki eşyalarını satarak elde ettikleri paraları atarlar Pakistanlılar. **Muhammed İK-BAL** çıkar kürsüye ve birkaç gün önce gördüğü rüyayı anlatır. O gün tarihe mal olacak şu şiiri de okur halka hitaben;

دیدى حضرت محمد (ص ع و)
جهان باغچه سندن بگا بر قوقو كى ياقلاشدك
سويله بگا نه كى بر هديه كتيردك؟
دیدم: يا محمد (ص ع و)! دنياده يوق راحتلق
بتون اوزللمردن اومودى كسدم آرتیق
وارلق باغچه سنده بيگلرجه گل لاله وار
اما نه رنگ نه قوقو... هپسى ده و فاسزدر
يالگز بر شى كتيردم؛ قوتلانمشدر تكبيرلرله
بر شیشه قان كه اشى يوقدر: ناموسيدر، وجدانيدر
بويورك، بو چاناق قلعه شهيدينك قانيدر.

Dedi Hz. Muhammed (sav)
Cihan bahçesinden bana
bir koku gibi yaklaştın
Söyle bana ne gibi bir
hediye getirdin?
Dedim: ya Muhammed (sav)!
Dünyada yok rahatlık
Bütün özlemlerimden
umudu kestim artık
Varlık bahçesinde
binlerce gül lale var
Ama ne renk ne koku...
hepsi de vefasızdır
Yalnız bir şey getirdim;
kutlanmıştır tekbirlerle
Bir şişe kan ki eşi yoktur:
namusudur, vicdanır
Buyurun, bu Çanakkale
şehidinin kanıdır.

بتون بونلرک هپسى بر يانه، بر حادثه داها ياشانير او کون. يورکلرى پارچه لايان، ايسته ايمان بو ديديرتن اولاي شويله در: ميتينگه قوجاغنده يگى طوغمش بيگى ايله قاتيلان بر آننه، يگى طول قالمش و ويره جك هيچ بر شيى ده يوقدر. فقط بردن خيزلى و امين آديمبلرله اوزاقلاشير اورادن. نهايتنده زنگين بر افندينك قوناغنك اؤگنده طورور. قاپي چالار و اؤگ افنديسنه، بيگنى خدمتكار اولارق صاتمق ايسته ديگنى سويلر. اصرارى صوگوجنده افندي چوجغى آير. پاره يي ويرر و قادينى تعقيب ايتمه لريني امر ايدر خدمتكارلرينه. ميتينك ميداننه قدر تعقيب ايدرلر قادينى. چوجغنى صاتارق الده ايتديگى پاره يي غروشنه قدر ميدانده كى سرگى يه بيراقير قادين. خدمتكارلر افندي يه آگلاتيرلر اولاي. شاشقينلق ايجريسندنه قالان افندي، بولوب كتيرك او قادينى دير. بولور، حضورينه كتيريرلر قادينى. افندي، ”سن سويله مدك اما بن سنى تعقيب ايتديردم و پاره گى چاناق قلعه يه كوندريلمك اوزره باغيشلا ديغكى اؤگرندم. بونى نيچون ياپديغكى بگا آگلاتمق زورنده سك“ دير. قادين، افندي يه دونرك، ”شيمدى سن دييورسك كه؛ چاناق قلعه يه كوندريله جك بر سلاح ايچون قوقلامه يه طويامديغك

Bütün bunların hepsi bir yana, bir olay daha yaşanır o gün. Yüreklere parçalayan, işte iman bu dedirten olay şöyledir: Mitinge kucağında yeni doğmuş bebeği ile katılan bir anne, yeni dul kalmış ve verecek hiçbir şeyi de yoktur. Fakat birden hızlı ve emin adımlarla uzaklaşır oradan. Nihayetinde zengin bir efendinin konağının önünde durur. Kapıyı çalar ve evin efendisine, bebeğini hizmetkâr olarak satmak istediğini söyler. Israrı sonucunda efendi çocuğu alır. Parayı verir ve kadını takip etmelerini emreder hizmetkârlarına. Miting meydana kadar takip ederler kadını. Çocuğunu satarak elde ettiği parayı kuruşuna kadar meydana-daki sergiye bırakır kadın. Hizmetkârlar efendiye anlatırlar olayı. Şaşkınlık içerisinde kalan efendi, bulup getirin o kadını der. Bulur, huzuruna getirirler kadı-

خبره زرد صاع خندا اولی سوری

اردی اوردنه اشغال ایتمک کیمه سیرنه غنیمت بیلگیس

nı. Efendi, “Sen söylemedin ama ben seni takip ettirdim ve paramı Çanakkale’ye gönderilmek üzere bağışladığımı öğrendim. Bunu niçin yaptığını bana anlatmak zorundasın” der. Kadın, efendiye dönerek, “Şimdi sen diyorsun ki; Çanakkale’ye gönderilecek bir silah için koklamaya doymadığın yavrunu niye sattın, öylemi? Osmanlı zayıf düştüğünden beridir, yanı başımıza kadar gelen İngilizlerin yaptığı zulümler ortada. Bu gün Muhammed İkbal dedi ki; ‘Eğer Osmanlı’nın son kalesi olan Çanakkale’de geçilirse, Hilafet kalmaz ve iyi bilin ki sıra sizdedir.’ Eğer İngiliz buraya da gelir, namusumuza el uzanır, bayrak iner, vatan toprağı düşmanın pis çizmeleri altında çiğnenirse, çocuğum olsa ne olur, olmasa ne olur. İşte bu yüzden hiç tereddüt etmeden sattım yavrumu. İngilizlere köle olacağına size hizmetkâr olsun.”

Bu sözler üzerine duygulanan efendi, hizmetkârlarına derhal çocuğu kadına geri vermelerini emreder. Ardından yüklü bir miktar daha parayı miting meydanına gönderir.

یاوروغی نییه صاتدڭ، اویله می؟ عثمانلی ضعیف دوشدیگندن بریدر، یانیاشمزه قدر کلن انگلیزلرڭ یاپدیغی ظلملر اورتهده. بو کون محمد اقبال دیدیکه؛ ‘اگر عثمانلینڭ صوڭ قلعه سی اولان چاناق قلعه ده کچیلیرسه، خلافت قالماز و ای بیلڭ که صیره سزده در.’ اگر انگلیز بورایه ده کلیر، ناموسمزه آل اوزانیر، بایراق اینر، وطن طوپراغی دشمانڭ پیس چیزمه لری آلتنده چیگنیرسه، چوجغم اولسه نه اولور، اولماسه نه اولور. ایشته بو یوزدن هیچ تردد ایتمه دن صاتدم یاورو می. انگلیزلره کوله اولاجغنه سزه خدمتکار اولسون.”

بو سوزلر اوزرینه دو یغولانان افندی، خدمتکارلرینه در حال چوجغی قادینه کری ویرمه لرینی امر ایدر. آردندن یو کلی بر مقدار داها پارهی میتینک میداننه کوندرر.

قاموس اوقیانوس

KAMUS-I OKYANUS

ZEYNEL YILDIRIM

قاموس کلمه سی، عربجه ده “سوزلک” معناسنده در. اوقیانوس ایسه قطعه لری بربرندن آیران اگگین، آچیق دگزلر دیمکدر. عربجه ده کی توم کلمه لری احتوا ایتمه یه چالیشیلدیغندن طولای بو لغاته قاموس اوقیانوس دینمشدر.

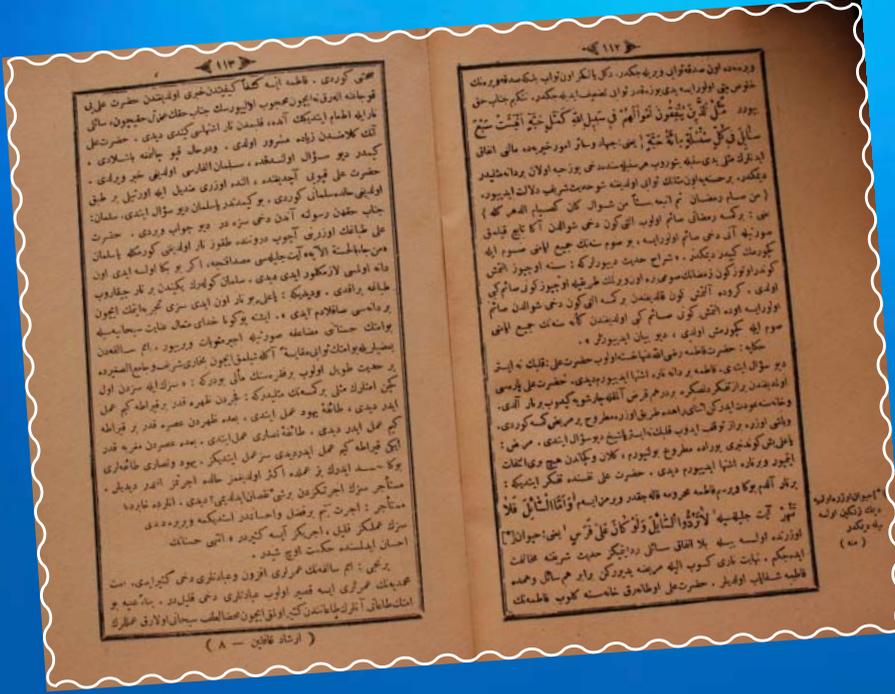
Kamus kelimesi, Arapçada “söz-
lük” manasındadır. Okyanus ise
kıtaları birbirinden ayıran engin,
açık denizler demektir. Arapça-
daki tüm kelimeleri ihtiva etme-
ye çalışıldığından dolayı bu lüga-
te Kamus-ı Okyanus denmiştir.

تاریخده ایلك لغات بیزانسلی اسکندریه موزهسی کتبخانه جیسی آریسطوپخانسیڭ حاضرلادیغی اثر قبول ایدیلیر. اسلام دنیاسنه باقیددیغنده ایسه اڭ اؤنملی سوزلك ۱۰ نجی یوز ییلده یاشایان فارابلی اسماعیل جوهرینک صحاح آدلی عربجه اثریدر. بو اثرک ترجمه سنه وان قولى لغاتی ده دینیر. ترك عاملنده / کولتورنده ایلك سوزلك ایسه کاشغارلی محمودک کلمه لری ترکجه دن عربجه یه چویردیگی و معنالیرى ویردیگی دیوان لغات الترکدر.

کلمه لرک ترکجه دن ترکجه یه چوریلن آدنده ”ترك“ کلمه سی کچن ایلك ترکجه سوزلك، احمد وفیق پاشانک حاضرلادیغی لهجه عثمانی سوزلگنه بگزهین شمس الدین سامی طرفندن یازیلان قاموس ترکیدر. ایلك باصقیسی ۱۹۰۱ تاریخنده اقدام غزته سی طرفندن یاپیلمشدر.

Tarihte ilk lügat Bizanslı İskenderiye Müzesi kütüphanecisi Aristophanes'in hazırladığı eser kabul edilir. İslam dünyasına bakıldığında ise en önemli sözlük 10. yüzyılda yaşayan Fârâblı İsmail Cevheri'nin Sihâh adlı Arapça eseridir. Bu eserin tercümesine Vankulu Lügatı de denir. Türk âleminde / kültüründe ilk sözlük ise Kaşgarlı Mahmut'un kelimeleri Türkçeden Arapçaya çevirdiği ve manalarını verdiği Divanü Lügati't-Türk'üdür.

Kelimelerin Türkçeden Türkçeye çevrilen adında "Türk" kelimesi geçen ilk Türkçe sözlük, Ahmed Vefik Paşa'nın hazırladığı Lehçe-i Osmanî sözlüğüne benzeyen Şemseddin Sami tarafından yazılan Kamûs-u Türkîdir. İlk baskısı 1901 tarihinde İkdâm Gazetesi tarafından yapılmıştır.

Şemseddin Sami, bu sözlükte Osmanlıcada kullanılan, ancak konuşulan Türkçeye girmeyen Arapça ve Farsça sözcükleri ayıkladı, Türkçe kökenli sözcüklere ağırlık verdi. Ayrıca, Türkçeyi zenginleştirmek için dile tekrar kazandırılması gerektiğine inandığı doğu Türkçesine ve Anadolu Türkçesine özgü kelimelere yer verdi.

Kamûs-u Türkî, 1985 yılında Tercüman Gazetesi tarafından güncelleştirilerek "Temel Türkçe Sözlük" adıyla yeniden yayımlandı.

Gelelim Kamusu Okyanus'a

Kamusu'l-Muhit ve Kamus-ı Fîruz Abadi gibi isimlerle anılan Kamus-ı Okyanus'un müellifi, Mecduddin Ebû Tâhir Muhammed bin Yakub bin Muhammed Fîruz Abadi'dir (Rumi 729-816). Arapçadaki tüm kelimeleri kapsamayı hedefleyen sözlük, 60 bin kelime ihtiva etmektedir.

Elimizde bulduğumuz Kamus-ı Okyanus ise Sultan İkinci Mahmud devrinde Âsim Efendi tarafından Türkçeye tercüme edildi. Birçok şerhler yazılan kitabın Türkçesi, Matbaa-i Osmaniye yayınevinde (Rumi 1305 yılında) basıldı. Büyük boy üç cilt olup, komple orijinal, yeşil deri ciltlidir.

Lügatlerde madde başlarını a-be-ce şeklinde alfabetik sıra takip eder. Kamus-u Okyanus

Şemseddin Sami, bu sözlükte Osmanlıcada kullanılan, ancak konuşulan Türkçeye girmeyen Arapça ve Farsça sözcükleri ayıkladı, Türkçe kökenli sözcüklere ağırlık verdi. Ayrıca, Türkçeyi zenginleştirmek için dile tekrar kazandırılması gerektiğine inandığı doğu Türkçesine ve Anadolu Türkçesine özgü kelimelere yer verdi.

Kamûs-u Türkî, 1985 yılında Tercüman Gazetesi tarafından güncelleştirilerek "Temel Türkçe Sözlük" adıyla yeniden yayımlandı.

Gelelim Kamusu Okyanus'a

Kamusu'l-Muhit ve Kamus-ı Fîruz Abadi gibi isimlerle anılan Kamus-ı Okyanus'un müellifi, Mecduddin Ebû Tâhir Muhammed bin Yakub bin Muhammed Fîruz Abadi'dir (Rumi 729-816). Arapçadaki tüm kelimeleri kapsamayı hedefleyen sözlük, 60 bin kelime ihtiva etmektedir.

محمد فیروز آبادیدر (رومی ۷۲۹-۸۱۶). عربجه ده کی توم کلمه لری قاپسامای هدفله یین سوزلک، ۶۰ بیگ کلمه احتوا ایتمکده در.

المزده بولوندیردیغمز قاموس اوقیانوس ایسه سلطان ایکنجی محمود دورنده عاصم افندی طرفندن ترکجه یه ترجمه ایدیلدی. برچوق شرحلر یازیلان کتابک ترکجه سی، مطبعة عثمانیه یایین اونده (رومی ۱۳۰۵ ییلنده) باصیلدی. بیوک بوی اوج جلد اولوب، قومپله اوریتینال، یشیل دری جلدلیدر.

لغاتلرده ماده باشلرینی آ- به- جه شکلنده آفابه تیک صیره تعقیب ایدر. قاموس اوقیانوس بویله دگلدر. عرب دیلنک کلاسیک حالنی آلمش کوزل بر سوزلگیدر. چوق صاییده شرحله ده اکمال ایدیلمش لغاتک ایکی ترتیبی وار. برنجی ترتیب آفابه تیک، ایکنجی ترتیب ایسه اوزللكله منظوم نثره دوشکون اولانلرک احتیاجنه جواب ویره جک وصفی حائز اولان و کلمه لرک اصلی حرفلری اولان ثلاثی مجرد مصدرلرک صوگ حرفلرینه کوره بابلره آیریلان، او بابک ایچنده ایلك حرفه کوره ده فصللره آیریلان الفباتیک صیره یی ایزله یین ترتیبدر. بو ترتیبده یگرمی سکز باب اولوشدیرولمشدر. بونگله برابر اصلی کلمه لرک اگ صوگنده بولونان همزه اصلیه ایله اولان کلمه لر همزه بابنده، صوگ حرفی ”او“ و ”یا“ ایله افاده ایدیلمش (علتلی اولان الفلر) همزه و الفلر ”باب او“ و ”یا“ ده کوستریلمشدر. باشقه بر شیدن دونوشمه یین ”لی الفلر“ آیری بر باب اولوب یگرمی سکزه تاماملانیر.

böyle değildir. Arap dilinin klâsik halini almış güzel bir sözlüğüdür. Çok sayıda şerhlerle de ikmal edilmiş lügatin İki tertibi var. Birinci tertip alfabetik, ikinci tertip ise özellikle manzum nesre düşkün olanların ihtiyacına cevap verecek vasfı haiz olan ve kelimelerin asli harfleri olan sülasi mücerred masterların son harflerine göre bablara ayrılan, o babın içinde ilk harfe göre de fasıllara ayrılan alfabetik sırayı izleyen tertiptir. Bu tertipte yirmi sekiz bab oluşturulmuştur. Bununla beraber asli kelimelerin en sonunda bulunan hemze-i asliye ile olan kelimeler hemze babında, son harfi “vav” ve “ya” ile ifade edilen (illetli olan elifler) hemze ve elifler “bab-ı vav” ve “ya”da gösterilmiştir. Başka bir şeyden dönüşmeyen “li elifler” ayrı bir bab olup yirmi sekize tamamlanır.

Müellif talibin biraz gayretini ve müştak olmasını ister. Cemil Meriç’in doğu geleneğinin yarı şuurlu geleneği dediği bu üslup için şu ifadeyi kullanır.

“Okuyucuya bir keşfin zevkini tattırmak, gerçek dostlara, yani layık olanlara seslenmek, bezirganları mabede, başka bir tabirle avamı “fildişi kule”me sokmamak arzusu. Doğru, irfanı hisarlarla kuşatır, “emanetleri ehline tevdi etmek” imanın şiarıdır. Bu duyguda gururla teva-zu, edeple istiğna kucak kuca-

مؤلف طالبك براز غيرتنى و مشتاق اوله سنى ايستر. جميل مريچك طوغو كله ننگنك يارى شعورلى كله ننگى ديدىگى بو اسلوب ايچون شو افاده يي قوللانير.

”وقويوجى يه بر كشفنك ذوقنى طاتديرمق، كرچك دوستلره، يعنى لايق اولانلره سسلنمك، بزرگانلرى معبده، باشقه بر تعبیرله عوامى فيل ديشى قلمه صوقمامق آرزوسى. طوغو، عرفانى حصارلره قوشاتير، ”امانتلرى اهلنه توديع ايتمك“ ايمانك شعاريدير. بو دويغوده غرورله تواضع، ادبله استغنا قوجاق قوجاغه در. بر قاموس اوقيانوسده كلمه بولمق، دگزدن اينجى چيقارمق كى كوچ بر ايش. “ نه قدر كوچ بر ايش دينسه ده اصلنده ذوقلى بر ايشدر.

”السلطان“ بر مثال وي ره جك اولورسه ق؛ سلطان كلمه سى مثالز اولسون. بو كلمه نك اصلى مجرد مصدرينى بولمه مز كر كييور. فعل ماضى ۳ نجى تكييل شخص اوزرينه معنا جهتييله فرقلى معنالر قزانديران زائد حرفلرى بولمه مز لازم. زائد حرفلرى ”اليوم تنساه“ آيتى كريمه سييله قودلايالم كلمه مز اولان ”السلطان“ ده زائد حرفلر نه لر اولابيلير. زائد حرفلرى آتديغمزده كلمه نك معناسنى طاشيملى. اگر طاشيمايورسه اصلى حرفك بريسنى آتمشز ديمكدر. بو كلمه ده قودلادىغمز زائد حرفلردن هانگى حرفلر واردر؟ باقالم. الف و نون زائد حرفدر آتديغمزده ”سليط“ سلط قالير. قاموس اوقيانوسده بو كلمه يي بولالم. ايلك اوگجه فعل قالبمزدن صوگ حرف اولان لام الفعل اولان ”ط“ حرفندن طولايي ”باب ط“ يه باقالم؛ بو ده ۳ نجى جلد ۴۷۶ نجى صحيفه يي كوسترير. صوگره اونك ايچنده برنجى حرف فاء الفعل اولان ”فصل س“ ه باقايورز.

ğadır. Bir Kamus-u Okyanus'ta kelime bulmak, denizden inci çıkarmak gibi güç bir iş.” Ne kadar güç bir iş dense de aslında zevkli bir iştir.

”السلطان“ Bir misal verecek olursak; sultan kelimesi misalimiz olsun. Bu kelimenin asli mücerred masdarını bulmamız gerekiyor. Fiil-i mazi 3. tekil şahıs üzerine mana cihetiyle farklı manalar kazandıran zaid harfleri bulmamız lazım. Zaid harfleri ”اليوم تنساه“ ayeti kerimesiyle kodlayalım kelitemiz olan ”السلطان“ da zaid harfler neler olabilir. Zaid harfleri attığımızda kelimenin manasını taşımalı. Eğer taşıyorsa aslı harfin birisini atmışız demektir. Bu kelime de kodladığımız zaid harflerden hangi harfler vardır? Bakalım. Elif ve nun zaid harftir attığımızda ”selit” kalır. Kamus-ı Okyanusta bu kelimeyi bulalım. İlk önce lam’el fiil olan ”tı” harfinden dolayı ”bab-ı tı”ya bakalım; bu da 3. cilt 476. sayfayı gösterir. Sonra onun içinde birinci harf fa’el fiil olan ”fasl-ı sin”e bakıyoruz. Bu da 482. sayfada ”selit” mastarını gösterir. Selit ise, zeytinyağının ismidir. Misalimizdeki harfleri takiben sultanı buluruz.

SULTAN: Allah. (cc) Kuvvet, kudret ve hâkimiyet sâhibi. Hücet ve delil. Kahr ve tegalüb manasında masdardır. Her

بو دە ۴۸۲نجى صحيفە دە "سليط" مصدرىنى كوستىرىر. سليط ايسە، زيتون ياغنىڭ اسمىدر. مثالز دە كى حرفلىرى تەقىيّا سلطانى بولورز.

سلطان: الله. قوّت، قدرت و حاكميت صاحى. حجّت و دليل. قهر و تغلب معناسندە مصدردر. هر شىئىڭ ياووز، شددت و سطوتتە دىنير. كلمەنىڭ اصلى «سليط» اولوب، جمعى سلطاندر. سليط ايسە، زيتون ياغنىڭ اسمىدر. زيتون ياغى قندىلىنىڭ ايشىغىلە ايشىقلاندىرمە ياپىلدىغى كى، پادشاه و والى دخى شعلە عدل و ضبط و اهمتامىلە مملكتنى تنوير ايتمك مناسبتىلە اولرە دە بو معنا اطلاق اولونمىشدر.

قاموس اوقيانوسى ادبيات، عرب دىلى اوزمانلىرى و الهيات چورهسى بىلير. اما خلقك دقتتە بدىع الزمان حضرتلىرى صوتمىشدر. ملا سعيديڭ عربجه يە حاكميتى اشسزدر. كندىسنە بدىع الزمان عنواننى قزاندىران مكتسباتى ايچندە عرب دىلنە وقوفيت درجه سنڭ دە اونملى بر پايى واردر. بونده دە، قبه خاصىه دە ازبرلە مە يە چاليشدىغى قاموس اوقيانوسىڭ اونملى بر پايى واردر. كندىسنە نە دن لغات ازبرلە دىگنى صورانلرە شو جوابى ويرر: "قاموس، هر كلمەنىڭ قاچ معنا يە كلىدىگنى يازىيور. بن دە بونىڭ عكسنە اولارق، هر معنا يە قاچ كلمە قوللانلىدىغىنى كوستىرىر بر قاموس وجودە كتىرمك مراقنە دوشدم. چاليشمەم بونىڭ ايچوندر." فقط صوتگرە دن مصدرە بر هيئتىڭ بويە بر چاليشمە ياپىدىغى دوينجه، س حرفنە قدر ازبرلە دىگى قاموسى ازبرلە مكدن واز كچر.

şeyin yavuz, şiddet ve satvetine denir. Kelimenin aslı «selit» olup, cem’i sultandır. Selit ise, zeytinyağının ismidir. Zeytinyağı kandilinin ışığıyla ışıklandırma yapıldığı gibi, padişah ve vali dahi şule-i adl ve zabt ü ihtimamıyla memleketini tenvir etmek münasebetiyle onlara da bu mana itlak olunmuştur.

Kamus-u Okyanusu edebiyat, Arap dili uzmanları ve ilahiyat çevresi bilir. Ama halkın dikkatine Bediüzzaman Hazretleri sunmuştur. Molla Said’in Arapçaya hâkimiyeti eşsizdir. Kendisine Bediüzzaman unvanını kazandıran müktesebatı içinde Arap diline vukufiyet derecesinin de önemli bir payı vardır. Bunda da, Kubbe-i Hâsiye’de ezberlemeye çalıştığı Kamus-u Okyanus’un önemli bir payı vardır. Kendisine neden lûgat ezberlediğini soranlara şu cevabı verir: “Kamus, her kelimenin kaç manaya geldiğini yazıyor. Ben de bunun aksine olarak, her manaya kaç kelime kullanıldığını gösterir bir Kamus vücuda getirmek merakına düştüm. Çalışmam bunun içindir.” Fakat sonradan Mısır’da bir heyetin böyle bir çalışma yaptığını duyunca, Sin harfine kadar ezberlediği Kamusu ezberlemekten vazgeçer.

صلاح الدين ايوبي

(و. ٤ مارت ١١٩٣)

SELÂHADDÎN-İ EYYÛBÎ*

دنيا تاريخنده حقلی بر شهرت قازانان و اورنك بر سلطان اولارق كوستريلن صلاح الدين ايوبي، ترك اسلام تاريخنك اڭ طانينمش قهرمانلردن بريدر. محمد عاكف ارسوى اونى ”شرك اڭ سوكيلى سلطانى“، فرانسز تاريخچيسى چامپدور ”اسلامك اڭ صاف قهرمانى“ ديه نيتله مشدر. صلاح الدين قايناقلرك اتفاقله بليرتديگنه كوره ديندار، مرحمتلى، جومرد، كولر يوزلى، وقور، صاغلام ارادهلى، مرد و هييتلى بر كيشيدى. هر قونوده نورالدين محمود زنگينك تعقيبچيسى، اونك باشلاتديغى اثلرك تامملايچيسى اولمش، يڭى بر دولت قوردىغى بيله ادعا ايتمه مشدر. مسلمانلر اونك شخصنده ايدى آل بر سلطان، خاچليلر كرچك بر اسلام قهرمانى كورمشدر. طوغولى و باطللى تاريخچيلرك، يازارلك اثلرلنده كنديسندن اوگكويله سوز ايديلمشدر. سلطانلغى دونمده عين كيشيلره چالشمش، اونلره دگر ويرمشدر. بونلرك باشنده وزيرى قاضى الفاضل، كاتبي عماد الدين الاسفحانى كلير. امرلردن هيچ بريله بر اختلافه دوشتمش، دانيشمانلرينك كوروشلرينه دائما اونم ويرمشدر.

Dünya tarihinde haklı bir şöret kazanan ve örnek bir sultan olarak gösterilen Selâhaddîn-i Eyyûbî, Türk-İslâm tarihinin en tanınmış kahramanlarından biridir. Mehmed Âkif Ersoy onu “Şark’ın en sevgili sultanı”, Fransız tarihçisi Champdor “İslâm’ın en saf kahramanı” diye nitelemiştir. Selâhaddin kaynakların ittifakla belirttiğine göre dindar, merhametli, cömert, güler yüzlü, vakur, sağlam iradeli, mert ve heybetli bir kişiydi. Her konuda Nüreddin Mahmud Zengî’nin takipçisi, onun başlattığı eserlerin tamamlayıcısı olmuş, yeni bir devlet kurduğunu bile iddia etmemiştir. Müslümanlar onun şahsında ideal bir sultan, Haçlılar gerçek bir İslâm kahramanı görmüştür. Doğulu ve Batılı tarihçilerin, yazarların eserlerinde

kendisinden övgüyle söz edilmiştir. Sultanlığı döneminde aynı kişilerle çalışmış, onlara değer vermiştir. Bunların başında veziri Kādî el-Fâzıl, kâtibi İmâdüddin el-İsfahânî gelir. Emîrlerinden hiçbiriyle bir ihtilâfa düşmemiş, danışmanlarının görüşlerine da-ima önem vermiştir.

Tarihçilerin anlattığına göre Selâhaddin zamanını ya ilim ya cihad veya devlet işleriyle geçirirdi. Kur'an'ı ezberlemiş ve iyi bir eğitim görmüştü. Arapça, Türkçe, Farsça ve Kürtçe biliyordu. Verdiği sözü ne pahasına olursa olsun tutar, affetmeyi sevdi. İbn Cübeyr onun, "Af konusunda hata etmek haklı olarak cezalandırmaktan daha çok hoşuma gider" dediğini nakleder. Eman verdiği kişileri kesinlikle cezalandırmamış, Haçlılar onun bu yönünü çok takdir etmiştir. Aşırı derecede cömert olduğu, öldüğünde özel hazinesinden sadece 1 Mısır dinarıyla 36 veya 47 Nâsîrî dirhemi çıktığı kaydedilir. İmâdüddin el-İsfahânî, Selâhaddin'in savaşa girdiği zaman kendi atını askerlere verip başkasından at istediğini, herkesin onun atına bindiğini ve onun iyiliğini beklediğini, III. Haçlı Seferi sırasında askerlere 12.000 at dağıttığını söyler (el-Fethu'l-kussî, s. 656). İbn Şeddâd ise herkes hakkında iyi sözler söylenmesini istediğini ve ahde vefa gösterdiğini belirtir.

*TDV İslam Ansiklopedisi, c. 36, s. 339

تاریخچیلرک آڭلاتدیغنه کوره صلاح الدین زماننی یا علم یا جهاد ویا دولت ایشلریله کچیریدی. قرآنی ازبرله مش و ای بر اگیتیم کورمشدی. عربجه، ترکجه، فارسجه و کردجه بیلیوردی. ویردیگی سوزی نه بهاسنه اولورسه اولسون طوتار، عفو ایتمه یی سوردی. ابن جییر اونڭ، ”عفو قونوسنده خطا ایتمک حقلی اولارق جزالاندریمقدن داها چوق خوشمه کیدر“ دیدیگنی نقل ایدر. امان ویردیگی کیشیلری کسینلکله جزالاندریمامش، خاچلیلر اونڭ بو یوڭنی چوق تقدیر ایتمشدر. آشیری درجه ده جومرد اولدیغی، ئولدیگنده اوزل خزینه سندن ساده جه ۱ مصر دیناریله ۳۶ ویا ۴۷ ناصری درهمی چیقدیغی قید ایدیلیر. عماد الدین الاسفحانی، صلاح الدینڭ صواشه کیردیگی زمان کندی آتنی عسکرلره ووروب باشقه سندن آت ایسته دیگنی، هرکسڭ اونڭ آتنه بیندیگنی و اونڭ اییلگنی بکله دیگنی، ۳نجی خاچلی سفری صیره سنده عسکرلره ۱۲ بیڭ آت طاغیتدیغنی سویلر. ابن شداد ایسه هرکس حقنده ای سوزلر سویلنمه سنی ایسته دیگنی و عهدده وفا کوستردیگنی بلیرتیر.

KELİMELERİN KÖKENLERİNE YOLCULUK

كلمه لرك كو كنلرينه يولجلىق

DR. MIRZA İNAK ✉ mirzaakmescidli@gmail.com

بو يازىمزه نهاد سامى بانارلىنىڭ چوق دگرلى “تركجه نڭ سرلىرى” اسملى كىتابىدا كچن “ىمپراطورلىق دىللىرى” حَقْنده سوبله دىگى افاده لرله باشلامق اىستىيورم.

”بر قسم دىللىر واردركه، بر وطنده دگل، برچوق وطنلرده دولت قورمش، حاكميت قورمش بيوك ملتلك دىللىر. بو دىللىر پك طبعى اولارق، مدنيت و حاكميت كوتوردكلىر ئولكه لرك دىللىرندىن درلنمش كلمه لرله ده زنگىن بيوك دىللىر.

ىمپراطورلىق دىللىرى، ملتلك حاكم اولدقلىرى طوپراقلىردن ويركو آير، باج آير، محصول طوپلار كى، كلمه ده آيرلر. هم بو آيشىڭ اولچوسى ده يوقدر. كندىلرینه لازم اولدىغى قدر ويا جانلىرى اىسته دىگى قدر آلايلىرلر...

أوته ياندىن عىن ئولكه لردن درله دكلىرى لزوملى كلمه لرى كندى دىللىرىنىڭ غرامرىنه، استه تىگنه و فونه تىگنه كوره ملىش دىررك كندى كلمه لرى ياپارلر. بز بونلره أوته دن برى فتح ايدىلمش ئولكه لر كى فتح ايدىلمش كلمه لر دىيورز.

آنچق ير يوزنده و جهان تارىخنده ىمپراطورلىق دىلى اولمامش دىللىر چوق، فقط ىمپراطورلىق دىللىرى آذر. چونكه دنيا تارىخنده هم عسكرى و ادارى ىمپراطورلىق هم ده دىل و كوتور ىمپراطورلىغى قورايلمش ملت آذر. بو صايدىغمز و صفلره، شبهه سز بعض مهم فرقلره اويغون ىمپراطورلىق دىللىرى، دىنيله بىلر كى، لاتىنجه، عربجه، انگلىزجه و تركجه در. بو دىللكلر هىچ برى اوز دىل دگلدر. اساساً

Bu yazımıza Nihat Sami Banarlı'nın çok değerli **“Türkçenin Sırları”** isimli kitabında geçen **“imparatorluk dilleri”** hakkında söylediği ifadelerle başlamak istiyorum.

“Bir kısım diller vardır ki, bir vatan-da değil, birçok vatanlarda devlet kurmuş, hâkimiyet kurmuş büyük milletlerin dilidir. Bu diller pek tabii olarak, medeniyet ve hâkimiyet götürdükleri ülkelerin dillerinden derlenmiş kelimelerle de zengin büyük dillerdir.

İmparatorluk dilleri, milletlerin hâkim oldukları topraklardan vergi alır, baş alır, mahsul toplar gibi, kelime de alırlar. Hem bu alışın ölçüsü de yoktur. Kendilerine lazım olduğu kadar veya canları istediği kadar alabilirler...

Öte yandan aynı ülkelerden derledikleri lüzumlu kelimeleri kendi dillerinin gramerine, estetiğine ve fonetiğine göre **millileştirerek** kendi kelimeleri yaparlar. Biz bunlara öteden beri fethedilmiş ülkeler gibi **fethedilmiş kelimeler** diyoruz.

Ancak yeryüzünde ve cihan tarihinde imparatorluk dili olmamış diller çok, fakat imparatorluk dilleri azdır. Çünkü dünya tarihinde hem askeri ve idari imparatorluk hem de dil ve kültür imparatorluğu karabilmiş millet azdır. Bu saydığımız vasıflara, şüphesiz bazı mühim farklarla uygun imparatorluk dilleri, denilebilir ki, **Latince, Arapça, İngilizce ve Türkçedir.** Bu dillerin hiç biri **özdil** değildir. Esasen yeryüzünde hiçbir kültür ve medeniyet dili hiçbir zaman **özdil**

یر یوزنده هیچ بر کولتور و مدنیت دیلی هیچ بر زمان اوز دیل آلق تعصّبنه و بسیطلگنه التفات ایتمه مشدر.

اوت، بو کیریشن صوگره بو صایمزه ده، کوکی فرقلی لسانلردن اولسه بیله اجدادیمزک ننده، دیلنده ایشلنمش، آرتیق بزدن بر پارچه اولش، غرامریله، استه تیگیله، سویله ییشیله ملیشمش کلمه لریمزی اینجه له مه یه، طانیمه یه و طانیتمه یه دوام ایدیوروز. ایلک کلمه مز “قفا”

almak taassubuna ve basitliğine iltifat etmemiştir.”

Evet, bu girişten sonra bu sayımızda da, kökü farklı lisanlardan olsa bile ecdadımızın elinde, dilinde işlenmiş, artık bizden bir parça olmuş, grameriyle, estetiğiyle, söyleyişiyle millileşmiş kelimelerimizi incelemeye, tanıma-ya ve tanıtmaya devam ediyoruz.

İlk kelitemiz “**kafa**”

Kafa: (قفا) Bu kelimeyi dedelerimiz Arapçadan almışlardır. Arapçada “**baş, ense**” anlamında kullanılan bu kelime dilimizde “**zeka, akıl, düşünce tarzı, görüş, zihniyet**” gibi pek çok anlamlara gelen çok yönlü muhteşem bir hal almıştır. Bu kelime artık Arapça olmaktan çıkmış, Arapların bile anlayamayacağı öyle deyimlere, atasözlerine ve söyleyişlere girmiştir ki tamamen milli ve yerli bir kelitemiz olmuştur. Mesela aklımıza Türkçede zaten “**baş**” kelimesi vardı. “**Kafa**” kelimesini almaya ne gerek vardı gibi bir soru gelebilir. Halbuki imparatorluk dili olan Osmanlı Türkçesinde bu kelime, emsali kelimeler gibi dilin genişlemesine, zenginleşmesine hizmet etmiştir. Zira biz “**başsız insan**” dediğimizde farklı bir şeyi anlatırken, “**kafasız insan**” dediğimizde ise bambaşka bir manayı ifade ederiz. Dilimizde “**kafa atmak**” vardır ama “**baş atmak**” yoktur. “**Kafalamak**” hiçbir zaman “**başlamak**” değildir. “**Kafası yerinde olmayan insan**” asla başının yerinde olmadığını anlatmak istemez. Türkçede “**baş tutmak**” başka “**kafa tutmak**” başkadır. “**baş çekmek**” başka “**kafa çekmek**” başkadır. “**Kafayı üşütmek**” “**başı üşütmek**”ten çok farklıdır. “**Kafa kâğıdı**” deriz ama “**baş kâğıdı**” diyemeyiz. “**Kafayı takmak**” deyimi “**başı takmak**” şeklinde söylenemez. Bu misalleri fazlasıyla arttırmak mümkündür. İşte ecdadımızın dilimize aldığı bir kelime zamanla nice farklı manalara hizmet eden bizden bir kelime oluvermiştir.

Kilit: (کلید) Bu kelime Rumca “**kleid**” kelimesinden dilimize geçmiştir. Rumcadaki kapatmak manasına gelen “**kleo**” fiilinden türeyen “**kleid**” kelimesi “**kapamaya, kilitlemeye yarayan alet**” demektir. Dedelerimiz kilit kelimesini Türkçede o kadar güzel kullandılar ki, bu kelimedenden başka dillerde olmayan deyim ve kavramlar türettiler. Mesela, bir işin çözülmesi kendisine bağlı olan kimse kullandığımız “**kilit adam**” terkibi bize aittir. Sır saklayan insanlar için kullandığımız “**Kilit ağızlı**” tamlaması yine bize aittir. “**Kilit taşı**”, “**Kilit kilit üstüne**”, “**kilit nokta**” “**kilit vurmak**” hep Türkçenin yerli ifadeleridir.

BAHAR: (بهار) Bu kelime Farsçadan dilimize geçmiştir. Kış ile yaz arasında 21 Mart'tan 22 Haziran'a kadar süren mevsimi ifade eder. Aslı “**behâr**” olan bu kelime Türkçemizde çok şirin bir söyleyişle “**bahar**” şeklini almıştır. Ecdadımız “**ilkbahar**”, “**sonbahar**” gibi kullanımlarla bu kelimeye yeni bir tatlılık verdiler. Bir şeyin gençlik, tazelik, canlılık dönemini anlatmak için bu kelimeyi yeni terkiplerle söylediler. “**Hayatın baharı**”, “**bahar açmak**” “**fasl-ı bahar**” “**yaz-bahar**” gibi harika söyleyişler bize aittir. Yine Osmanlıda çimenleri yeşermiş, çiçekleri açmış, yeşillik yerlere; bahçelere, bağlara, çayırlara “**baharistan**” denirdi. Padişahın hediye ettiği baharlık, yazlık elbiselere “**bahariye**” adı verilir, bu ifadeler tamamen Osmanlıya özgü ifadelerdir.

KALDIRIM: (قالديريم) Bu kelime asıl kökeni itibariyle Rumca'dır. “**kali-dromos**” kelimesinden dilimize geçmiştir. Rumca'da “**kali**” “**iyi**” anlamındadır. “**Dromos**” ise “**yol**” manasına gelir. Yani “**kali-dromos**” “**iyi-yol**”, “**yürümeye elverişli, taşsız, tozsuz, çamursuz yol**” demektir. Şimdi “**kali-dromos**” Yunancadır ama “**kaldırım**” kelimesi ise estetiği, grameri ve fonetiği ile tamamen bize ait Türkçedir. “**Kaldırım mühendisi**”, “**Kaldırım aşındırmak**”, “**Kaldırım kabadayı**”, “**Kaldırım süpürgesi**” gibi ifadeler tamamen bizim ecdadımızın bulduğu ve kullandığı milli ifadelerdir.

VAPUR: (واپور) Bu kelime İngilizce “**buhar**” anlamına gelen “**vapour**” kelimesinden dilimize geçmiştir. Yelkenli gemilerden sonra okyanuslara açılmaya vesile olan “**buharlı gemilere**” bu isim verilmişti. Bu kelime Türkçemize Fransızca okunuşuyla “**vapor**” şekliyle yerleşmiştir.

BAHARAT: (بهارات) Bu kelime Arapça “**bahar**” kelimesinin çoğuludur. Arapçada “**bahar**” “**güzel kokulu çiçek**” manasına gelmektedir. Yiyecek ve içecekler tat, lezzet, acılık ve koku vermek için kullanılan, karabiber, tarçın, karanfil, zencefil gibi bitkilerin tanelerine bu isim verilir. Mesela dilimizde “**köfte baharı**”, “**yenibahar**” gibi maddeler bu anlamdadır. Lakin kelime dilimizde daha ziyade çoğulu olan “**baharat**” şekliyle kullanılır.

ÇAKAL: (چاقال) Bu kelime Farsça kökenlidir. Aslı “**şegâl**” olan kelime zamanla günümüzdeki söyleniş şekline dönüşmüştür. Et oburlardan, geceleri sürü hâlinde ve uluyarak gezen, kuyruğu tilkiye, rengi kurda benzer yabani hayvandır. Kelime Türkçeden Avrupa dillerine de geçmiştir. Ecdadımız bu kelimeye orijinal bir anlam yükleyip, çakal kelimesini düzenbaz, kurnaz, hilekâr, sahtekâr, hain, aşağılık kimseleri ifade etmek için kullanmıştır.

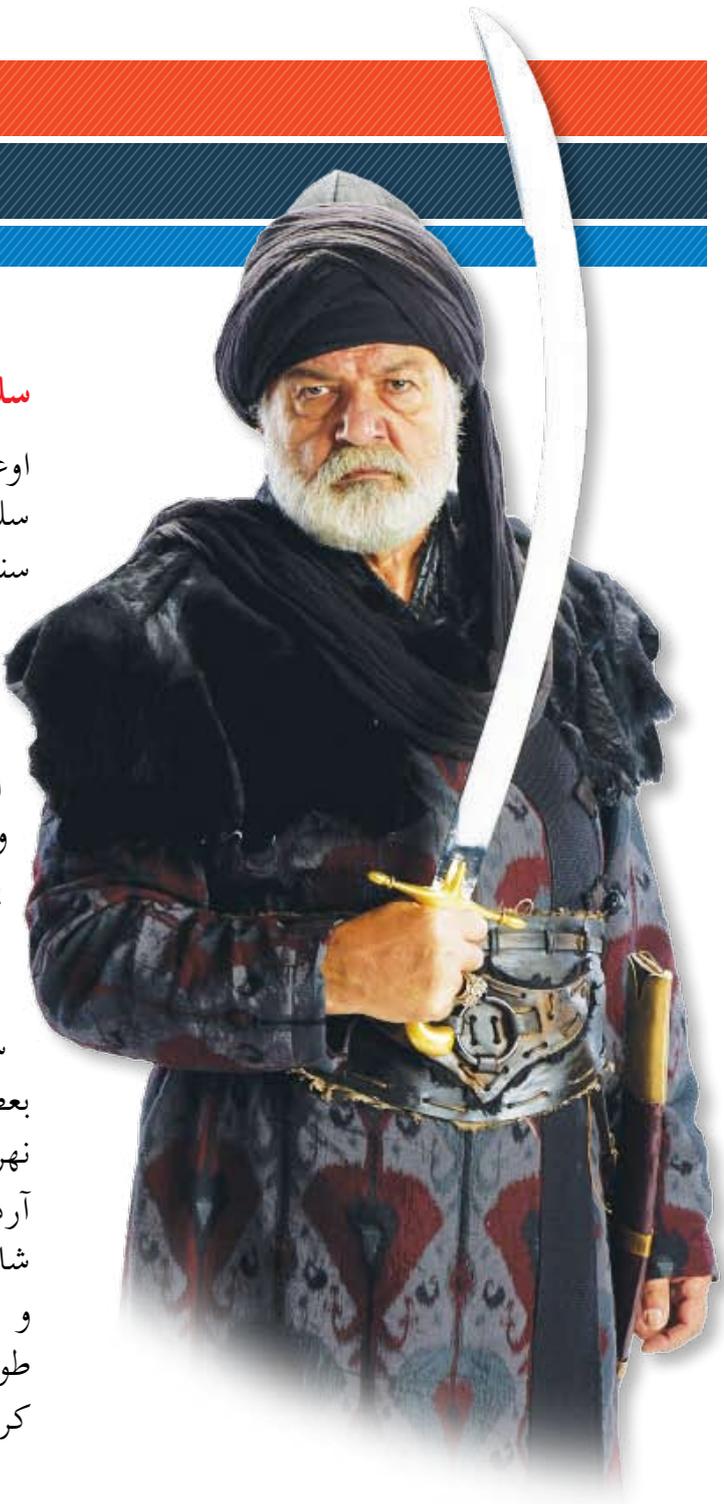
SÜLEYMAN ŞAH

سليمان شاه

ARIF EMRE GÜNDÜZ arifemreg@gmail.com

سليمان شاه

اوغوز ترکلرندن قاي بويىڭ بىگى اولان
سليمان شاهىڭ (كوندوز آلب) ۱۱۷۸
سنه سنده طوغدىغى تخمين ايديلمكده در.
مغول استىلاسى يوزندن، سليمان شاهىڭ
تركىستاندن چىقارق آناطولى يه كلدىگى
دوشونولمكده در. سليمان شاه، قاي بويى
ايچون ۱۲۱۴ سنه سندن اعتبارا ارزنجان
و اخلاط طرفلرېنى يرلشيم ىرى اولارق
بىلرله مشدر. يىنه قاي بويىنه باغلى بعض
عشيرتلىڭ، كوني طوغو آناطوليدى كى
فرقلى شىرلر يىرلشدىكلى ده كورولمشدر.
سليمان شاه، ۱۲۲۷ سنه سنده قاي بويىدن
بعض بىگلرله، جابره طوغرى كيدركن فرات
نهرنده آتندن دوشدى و شهيد اولدى. اونىڭ
آردندن قاي بويى ايكى يه بولوندى. سليمان
شاهىڭ اوغوللرندىن ارطوغرول بك، دندار بك
و آنتىلر خيمى آنا باتى يه يوڭلىركن، كون
طوغدى و صونغور تىكىن بىگلر تركستانه
كرى دوندىلر.

Süleyman Şah

Oğuz Türklerinden Kayı Boyunun Beyi olan Süleyman Şah'ın (Gündüz Alp) 1178 senesinde doğduğu tahmin edilmektedir. Moğol istilâsı yüzünden, Süleyman Şah'ın Türkistan'dan çıkarak Anadolu'ya geldiği düşünülmektedir. Süleyman Şah, Kayı Boyu için 1214 senesinden itibaren Erzincan ve Ahlat taraflarını yerleşim yeri olarak belirlemiştir. Yine Kayı Boyu'na bağlı bazı aşiretlerin, Güneydoğu Anadolu'daki farklı şehirlere yerleştikleri de görülmüştür. Süleyman Şah, 1227 senesinde Kayı Boyundan bazı beylerle, Caber'e doğru giderken Fırat Nehrinde atından düştü ve şehid oldu. Onun ardından Kayı Boyu ikiye bölündü. Süleyman Şah'ın oğullarından Ertuğrul Bey, Dündar Bey ve anneleri Hayme Ana Batı'ya yönelirken, Gündoğdu ve Sungurtekin Beyler Türkistan'a geri döndüler.

SÜLEYMAN ŞAH'IN TÜRBESİ CABER KALESİNDEYDİ

سليمان شاهك تربهسى جعبر قلعه سنده يدي

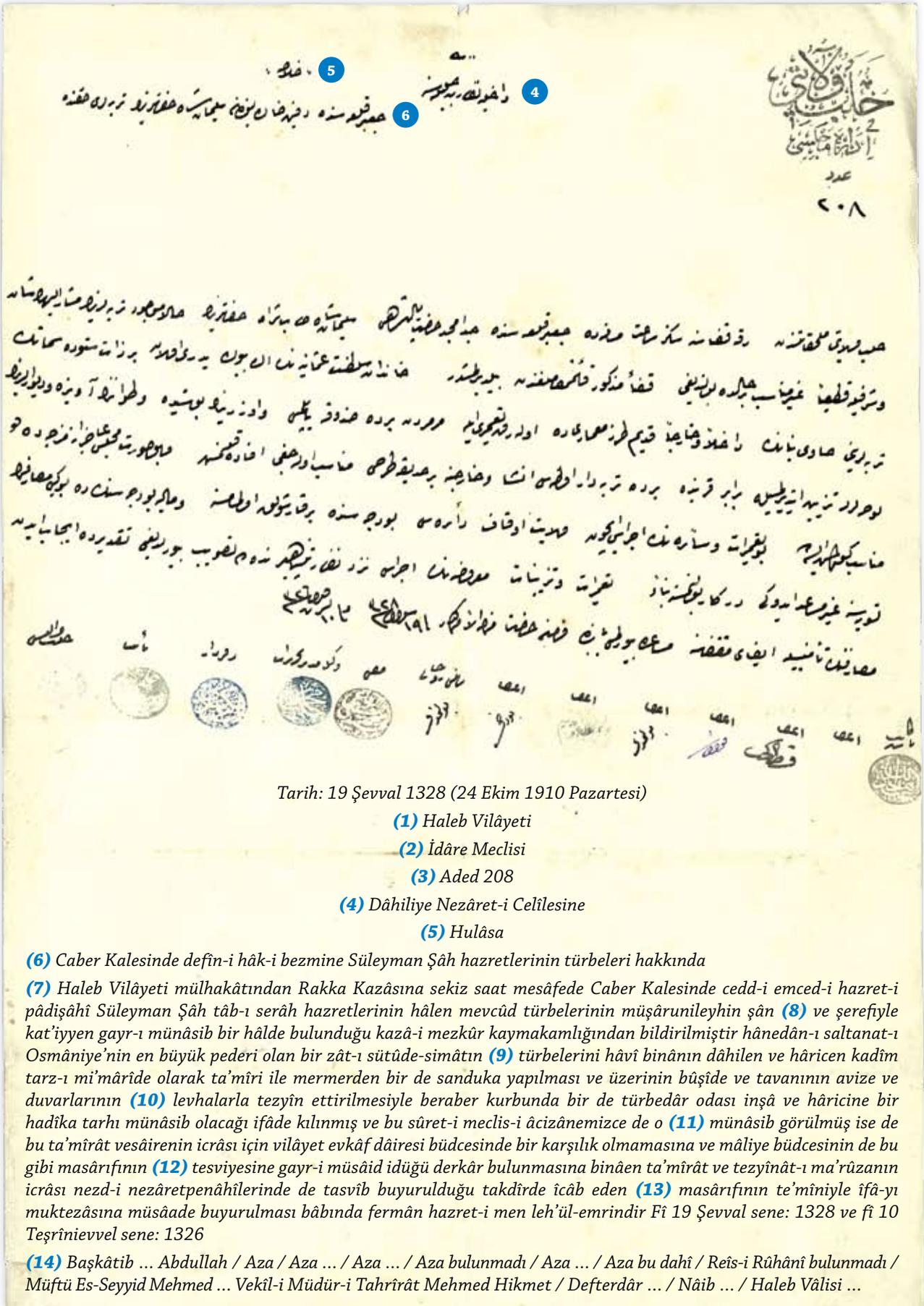
سليمان شاه، شهيد اولدقدن صوگره، احتمال كه فرات نهرينك ياقينده دفن ايديلدى. آرشيو وثيقه لرى ده كوسترييوركه؛ سليمان شاهك نعشى، ياووز سلطان سليم دونمنده فتح ايديلن سوريه نك رقه شهرنده بولونان جعبر قلعه سنده يدي. جعبر قلعه سى، ۱۹۲۱ تاريخلى انقره آندلاشمه سنه كوره تركيه طوپراغى اولارق قبول ايديلمشدر. فقط دونمك سوريه يونتيمنك فرات نهرى اوزرينه ياپاجغى باراژ سببيله، صو آلتنده قالمه احتمالنه قارشى، سليمان شاه و ايكي آلپنك نعشلىرى ۱۹۷۵ سنه سنده، يينه فرات نهرى کنارنده كى قره قوزاق كوينه نقل ايديلمشدر. اڭ صوڭ، ترور تهديدى سببيله سليمان شاه تربه سى صينيريمزه داها ياقين بر كوى اولان سوريه اشمه سى كوينه، ۲۲ شباط ۲۰۱۵ ده نقل ايديلمشدر.

سليمان شاه تربه سيله ايلكىلى ۲۴ اكيىم ۱۹۱۰ تاريخلى وثيقه ده (۲۸۶۵۶/۳۸۲۱) جعبر قلعه سنده بولونان سليمان شاه تربه سنك تعمير ايديلمسى كركديگى افاده ايديلمكده در. بو وثيقه، حلب ولايتى اداره مجلسى طرفندن داخله نظارتنه (ايچيشلىرى باقانلغى) كوندريلمش اولوب؛ تربه ده نه كى دگيشيكلكلر ياپيلمه سنك كركديگندن ده بحث ايديلمكده در:

Süleyman Şah'ın Türbesi Caber Kalesindeydi

Süleyman Şah, şehid olduktan sonra, ihtimâl ki Fırat Nehrinin yakınında defnedildi. Arşiv vesikaları da gösteriyor ki; Süleyman Şah'ın naaşı, Yavuz Sultan Selim döneminde fethedilen Suriye'nin Rakka şehrinde bulunan Caber Kalesindeydi. Caber Kalesi, 1921 tarihli Ankara Antlaşmasına göre Türkiye toprağı olarak kabul edilmiştir. Fakat dönemin Suriye yönetiminin Fırat Nehri üzerine yapacağı baraj sebebiyle, su altında kalma ihtimaline karşı, Süleyman Şah ve iki Alp'inin naaşları 1975 senesinde, yine Fırat Nehri kenarındaki Karakozak Köyüne nakledilmiştir. En son, terör tehdidi sebebiyle Süleyman Şah Türbesi sınırimıza daha yakın bir köy olan Suriye Eşmesi Köyüne, 22 Şubat 2015'te nakledilmiştir.

Süleyman Şah Türbesiyle ilgili 24 Ekim 1910 tarihli vesikada Caber Kalesinde bulunan Süleyman Şah Türbesinin tamir edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bu vesika, Haleb Vilâyeti İdare Meclisi tarafından Dâhiliye Nezaretine (İçişleri Bakanlığı) gönderilmiş olup; türbede ne gibi değişiklikler yapılmasının gerektiğinden de bahsedilmektedir:

Tarih: 19 Şevval 1328 (24 Ekim 1910 Pazartesi)

(1) Halev Vilâyeti

(2) İdâre Meclisi

(3) Aded 208

(4) Dâhiliye Nezâret-i Celîlesine

(5) Hulâsa

(6) Caber Kalesinde defîn-i hâk-i bezmine Süleyman Şâh hazretlerinin türbeleri hakkında

(7) Halev Vilâyeti mülhakâtından Rakka Kazâsına sekiz saat mesâfede Caber Kalesinde cedd-i emced-i hazret-i pâdişâhi Süleyman Şâh tâb-ı serâh hazretlerinin hâlen mevcûd türbelerinin müşârunileyhin şân (8) ve şerefiyle kat'iyen gayr-ı münâsib bir hâlde bulunduğu kazâ-i mezkûr kaymakamlığından bildirilmiştir hânedân-ı saltanat-ı Osmâniye'nin en büyük pederi olan bir zât-ı sûtûde-simâtın (9) türbelerini hâvî binânın dâhilen ve hâricen kadîm tarz-ı mi'mârîde olarak ta'miri ile mermerden bir de sanduka yapılması ve üzerinin bûşide ve tavanının avize ve duvarlarının (10) levhalarla tezyîn ettirilmesiyle beraber kurbunda bir de türbedâr odası inşâ ve hâricine bir hadîka tarhi münâsib olacağı ifâde kılınmış ve bu sûret-i meclis-i âicânemizce de o (11) münâsib görülmüş ise de bu ta'mirât vesâirenin icrâsı için vilâyet evkâf dâiresi bûdjesinde bir karşılık olmamasına ve mâliye bûdjesinin de bu gibi masârifinin (12) tesviyesine gayr-i müsâid idüğü derkâr bulunmasına binâen ta'mirât ve tezyînât-ı ma'rûzanın icrâsı nezd-i nezâretpenâhilerinde de tasvib buyurulduğu takdîrde icâb eden (13) masârifinin te'miniyle ifâ-yı muktezâsına müsâade buyurulması bâbında fermân hazret-i men leh'ül-emrindir Fi 19 Şevval sene: 1328 ve fi 10 Teşrîni evvel sene: 1326

(14) Başkâtib ... Abdullah / Aza / Aza ... / Aza ... / Aza bulunmadı / Aza ... / Aza bu dahî / Reîs-i Rûhânî bulunmadı / Müftü Es-Seyyid Mehmed ... Vekil-i Müdür-i Tahrîrât Mehmed Hikmet / Defterdâr ... / Nâib ... / Halev Vâlisi ...

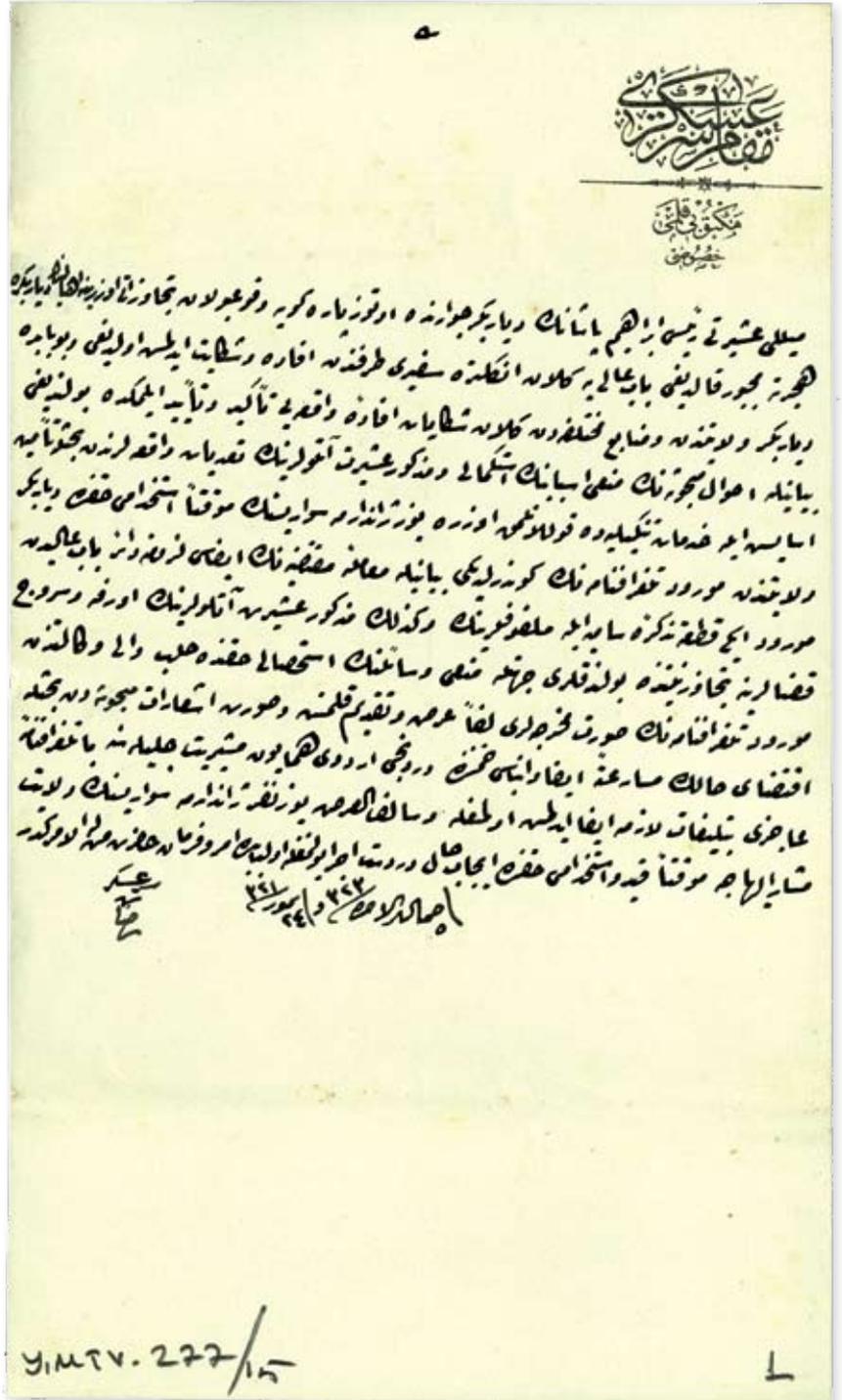
OSMANLIDA BELGE VE YAZI ÇEŞİTLERİ

100 YIL ÖNCE SURUÇ'TA NELER OLUYORDU? (TEZKİRE-İ ALİYYE)

ABDUSSAMED MİRZEHANLI / H. HALİT ATLI

Osmanlı Devleti'nde Doğu Anadolu'nun en büyük aşiretlerinden biri olan Milli Aşireti, II. Abdülhamid döneminde İbrahim Paşa liderliğinde Hamidiye Alaylarına katılmış ve Doğu sınırlarının muhafazasında görev almıştır. Ancak 20. yüzyılın başlarında Diyarbakır'daki diğer aşiretlerle kavgaya tutuşan İbrahim Paşa çevre halkına zarar vermeye başlayınca, Osmanlı hükümeti bunu engellemek için bazı tedbirler almak zorunda kalmıştır. Aşağıda okuyacağımız belge, Nezaretlerden Sadarete yazılan belge türü olan Tezkire-i Aliyye örneğidir. Bu tezkire 7 Ağustos 1905 tarihine ait olup, İbrahim Paşa'nın 30 köye saldırısı neticesinde köy halkının Diyarbakır'a göç etmek zorunda olduğu ve bu konuda şikâyetler geldiği, aşiret atlılarının Urfa ve Suruç bölgelerine de saldırma ihtimali bulunduğundan bölgeye geçici olarak 100 jandarma süvarisinin gönderildiği hususunda Seraskerlik makamınca Sadarete yazılmıştır.

 BELGENİN TRANSKRİPSİYONU

Makâm-ı Ser'askerî

Mektûbî Kalemi

Husûsî

Milli aşireti reisi İbrahim Paşa'nın Diyarbekir civârında otuz pâre köye vukû' bulan tecâvüzâtı üzerine ahâlinin Diyarbekir'e hicrete mecbûr kaldığı Bâb-ı Âlî'ye gelen İngiltere sefîri tarafından ifâde ve şikâyet idilmiş olduğu ve bu bâbda Diyarbekir vilâyetinden ve menâbi'-i muhtelifeden gelen şikâyet ifâde-i vâkı'ayı te'kid ve te'yid eylemekde bulunduğu beyânıyla ahvâl-i mebhûsanın men'i esbâbının istikmâli ve mezkûr aşîret atlılarının ta'addiyât-ı vâkı'alarından bahisle te'mîn-i âsâyîş ile hidemât-ı tenkiliyede kullanılmak üzere yüz jandarma süvârîsinin muvakkaten istihdâmı hakkında Diyarbekir vilâyetinden mevrûd telgrafnâmenin gönderildiği beyânıyla mu'amele-i mukteziyenin ifâsı lüzûmuna dâir Bâb-ı Âlî'den mevrûd iki kıt'a tezkire-i sâmiye ile melfûflarının ve kezâlik mezkûr aşîret atlılarının Urfa ve Suruç kazâlarına tecâvüz niyetinde buldukları cihetle men'i vesâilinin istihsâli hakkında Haleb vâlî vekâletinden mevrûd telgrafnâmenin sûret-i muhreceleri leffen arz u takdîm kılınmış ve sûret-i iş'ârât-ı mebhûsadan bahisle iktizâ-yı hâlin müsâra'aten ifâ ve inbâsı zımında Dördüncü Ordu-yı hümâyûn müşîriyet-i celîlesine bâ-telgrafnâme-i âcizî tebliğât-ı lâzîme ifâ edilmiş olmağla ve sâlifü'l-arz yüz nefer jandarma süvârîsinin vilâyet-i müşârun-ileyhâca muvakkaten kayd u istihdâmı hakkında icâb-ı hâl derdest-i icrâ bulunmağla ol bâbda emr ü fermân hazreti men lehü'l-emrindir.

Fî 5 Cemâziye'l-âhire sene 323 ve fî 24 Temmuz sene 321

Ser'asker bende Rıza

 KELİMELER

Makâm-ı Ser'askerî: Osmanlı Devleti'nin son döneminde Milli Savunma Bakanlığına muadil olarak kurulan kurum.

Mektûbî Kalemi: Bakanlıklarda yazı işleri müdürlüğüne verilen ad. Kazalarda bu görevi yapan bölüm, tahrirat kalemi olarak isimlendirilmiştir.

Menâbi'-i muhtelif: Değişik kaynaklar

Ifâde-i vâkı'a: Ortaya çıkan ifade

Te'kid: Kuvvetlendirme

Ahvâl-i mebhûsa: Bahsedilen durumlar

Esbâb: Sebepler

İstikmâl: Tamamlanma

Mezkûr: Zikri geçen

Ta'addiyât-ı vâkı'a: Vuku bulan zulümler

Te'mîn-i âsâyîş: Güvenliğin temini

Hidemât-ı tenkiliye: İsyanın bastırılıp sindirilmesi hizmetleri

Mevrûd: Vârid olan, gelen

Mu'amele-i mukteziye: Gerekli olan muamele

Tezkire-i sâmiye: Sadrazamlıktan resmi dairelere gönderilen belge

Melfûf: İlişik yazı, ek

Kezâlik: Bunun gibi, böylece

Vesâil: Vesileler, sebepler

İstihsâl: Elde etme

Sûret-i muhrece: Bir yazının çıkarılmış kopyası

Leffen: Ek olarak

Sûret-i iş'ârât-ı mebhûsa: Bahsedilen yazılar, bildirimler

İktizâ-yı hâl: Halin gerektirdiği şey

Müsâra'aten: Acele olarak

İnbâ: Haber verme

Zımında: Dolayısıyla, için

Müşîriyet-i celîle: Yüce mareşallik makamı

Bâ-telgrafnâme-i âcizî: Bu aciz kulun telgrafnamesiyle birlikte

Tebliğât-ı lâzîme: Gerekli tebliğler

Sâlifü'l-arz: Yukarıda arz edilmiş olan

Müşârun-ileyhâ: Adı geçen (dişi)

Muvakkaten: Geçici olarak

Kayd u istihdâmı: Kaydedilmesi ve hizmette kullanılması

İcâb-ı hâl: Durumun gereği

Derdest-i icrâ: İcra etme

Men lehü'l-emr: Emir sahibi olan kişi

Bende: Köle

BELGEDE GEÇEN BAZI KELİMELERİN YAZILIŞ ŞEKİLLERİ

1. Buradaki küçük iki çizgi “**Hemze**” harfidir.
2. “**Nun**” harfinden sonra sola doğru kıvrılarak yazılan harfi tanıyorsunuz artık. Nedir? “**Nazal Nun**”
3. “**Lam**” ve “**Ye**” harflerinin birleşiminde dikkat ederseniz “**Ye**” harfi geriye doğru dönük şekilde yazılmış.
4. Bu kelime “**Lam**” ve “**He**” harfleri biraz küçük kalmış, kelimenin gelişinden ve geniş olarak baktığımızda okumak daha kolaylaşıyor.
5. Burada “**Mim**” harfi “**Elif**” harfi üzerine bindirilmiş. Buradaki “**He**” harfi üzerindeki iki küçük çizgi de “**Hemze**” harfidir.
6. Buradaki küçük çizgiler yukarıdakilere benziyorsa da “**Tenvin**” olarak karşımıza çıkıyorlar.
7. Yine buradakiler de “**Tenvin**”dir. Bir üstteki “**Elif**” harfi önünde gelirken burada “**Yuvarlak Te**” üzerinde gelmiştir.

ahâlinin

reisi

bahisle

istikmâli

8. Bu kelime 6 harf birleşmiş. Bunların bir kısmının varlığını noktalardan çıkarmak gayet mümkündür. Sondaki “**Dal**” ve “**He**” harflerinin böyle birleşebildiğini zaten biliyorduk.

mu'âmele-i

9. Aslında kelimelerin çoğu yazı şekline göre neredeyse resimleşmiştir. Mesela Burada “**İleyhaya**” kelimesinde “**Lam, Ye, He ve Elif**” harfleri birleşmiş. Bu “**Müşarun İleyha**” kelimesinin resmi bir kere zihinde yerleşse bundan sonra okumak sadece görmek kadar olacaktır.

10. “**Te**” harfinin noktaları da “**Nun**” harfinde olduğu gibi el yazısında arkaya birleştirilerek yazılabilir.

leffen

11. Yukarıdan aşağı doğru inen ve tarihlerde kullanılan bu çizgi (de, da) manasına gelen “**Fi**”dir.

zımında

müsâra'ten

12. Rakamın altında sağdan sola uzayan bu çizgi de “**Sen**” kelimesinin klişe şeklidir.

hazreti

sene

Fi

müşarun-ileyhâca

HÜSN-İ HAT ÇALIŞMALARI

MESUD HIZARCI hizarcizade@gmail.com

- Harf ve kelime çalışmalarına devam ediyoruz. Silik harflerin üzerinden geçerken dikkatle yazmaya ve acele etmemeye çalışalım. Elinizin alışması ve yazınızın güzelleşmesi için bu dikkat ve sabır önemli olacaktır.

رز

ار بر جدر رر سر صر طر عر فر قر کر لمر نر در لهر لاریر

ار بر جدر رر سر صر طر عر فر قر کر لمر نر در لهر لاریر

ار بر جدر رر سر صر طر عر فر قر کر لمر نر در لهر لاریر

ار بر جدر رر سر صر طر عر فر قر کر لمر نر در لهر لاریر

ار بر جدر رر سر صر طر عر فر قر کر لمر نر در لهر لاریر

ار بر جدر رر سر صر طر عر فر قر کر لمر نر در لهر لاریر

ار بر جدر رر سر صر طر عر فر قر کر لمر نر در لهر لاریر

ار بر جدر رر سر صر طر عر فر قر کر لمر نر در لهر لاریر

ار بر جدر رر سر صر طر عر فر قر کر لمر نر در لهر لاریر

ار بر جدر رر سر صر طر عر فر قر کر لمر نر در لهر لاریر

ار بر جدر رر سر صر طر عر فر قر کر لمر نر در لهر لاریر

HASAN SEZÂİ HAZRETLERİ TÜRBESİ / EDİRNE

هذا مقام قطب العارفين و دحر الواصلين
Hâzâ makâm-ı kutbi'l-Ârifin ve dehrü'l-Vâsilin

الشيخ حسن سزائی قدس سره العالی
Eş-şeyh Hasan Sezâî Kuddise Sirruhü el-Âlî

العارف الكامل المرشد في طريقة ابراهيم الكلشني
El-ârfîfü'l-kâmilü'l-mürşid-i fi tarîkati İbrahîmü'l-Gülşeni

و بنی تربته صاحب الآثار احمد افندی
Ve benâ türbetehü sâhibü'l-âsar Ahmed Efendi

HEKİMOĞLU ALİ PAŞA TEKESİ / İSTANBUL

في ١٧ ربيع الاول سنة ١٣٣١ (يا هو)
في ١١ شباط سنة ١٣٢٨
Fi 17 Rebiülevvel sene 1331 (Yâ Hû)
Fî 11 Şubat sene 1328

بو خانقاه عاليده آلتمش بر سنه سجّاده نشين
Bu hankâh-ı âlide altmış bir sene seccâde-nişîn

ارشاد و ملازمت اذكار و اوراد ايكن دركاه
İrşâd ve mülâzemet-i ezkâr u evrâd iken dergâh-ı

حقّه انتقال ايليان والده جناب حضرت خديونيك
Hakk'a intikâl eyleyen vâlide cenâb-ı Hazret-i Hıdivinin

شيخى خادم الفقرا السيد الشيخ اسماعيل سعد الدين
Şeyhi hadimü'l-fukara es-Seyyid eş-Şeyh İsmail Saadeddin

ابن الشيخ حمدالله افدينك روحنه فاتحه
İbn eş-Şeyh Hamdullah Efendi'nin ruhuna Fatiha

Hankâh: Bir tarîkatın, diğer tekkelerinin kendisine bağlı bulunduğu merkez durumundaki tekkesi

Seccâde-nişîn: Bir tekkede şeyhlik postuna oturan, şeyh makamına geçen kimse

İrşâd: Doğru yolu gösterme

Mülâzemet: Bir kimseye, bir şey veya yere hiç ayrılmak istemeyecek şekilde bağlanma

Ezkâr u evrâd: Okunması âdet edinilmiş olan belli âyet, sûre ve duâlar

İntikâl: (Öbür dünyâya) Göçme, ölme

Vâlide: Ana

Hadimü'l-fukara: Fakirlere hizmet eden

HASAN SEZÂİ HAZRETLERİ TÜRBESİ / EDİRNE

جائ امن آباد ایمش دار السلام کلشنی
Cây-1 emn-âbâd imiş dârü's-selam-1 Gülşeni

منبع فیض هدایتدر مقام کلشنی
Menba'-1 feyz-i hidâyettir makâm-1 Gülşeni

HASAN SEZÂİ HAZRETLERİ TÜRBESİ / EDİRNE

جائ امن آباد ایمش دار السلام کلشنی
Cây-1 emn-âbâd imiş dârü's-selam-1 Gülşeni

منبع فیض هدایتدر مقام کلشنی
Menba'-1 feyz-i hidâyettir makâm-1 Gülşeni

معنوی الهام ایمش چونکه کلام کلشنی / ۱۱۵۱
Ma'nevî ilhâm imiş çünki kelâm-1 Gülşeni / 1151

صورت اربابی سزای کلمز نطق ایتسه ده
Süret erbâbı Sezâyi gelmez nutk etse de

Cây-1 emn-âbâd: Sonsuz emniyet yeri / Dârü's-selam: Huzur, güven yeri / Nutk: Söz, konuşma, kelam

تاریخچه

نو طالر

ÇİZEN: AHMET ÇAKIL

ÇANAKKALE İÇİNDE / چاناق قلعه ایچنده

انگلیز غارصون، تورک مشتری یه:
- چاناق قلعه ده چوق عسکریمیزی
ئولدیردیگنیز ایچون سزلی پک سومه یز
دینجه، بزمکندن غایت صوغوق قانلی
بر شکلده شو جوابی آلمش:
- اوراده نه ایشگنز واردی؟

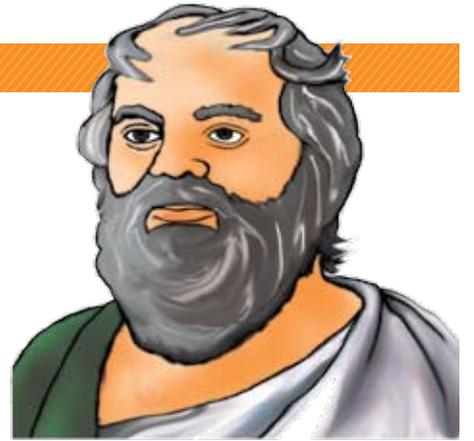

İngiliz garson, Türk müşteriye:

- Çanakkale'de çok askerimizi öldürdüğünüz için sizleri pek sevmeyiz deyince, bizimkinden gayet soğukkanlı bir şekilde şu cevabı almış:
-Orada ne işiniz vardı?

SOKRAT VE BİLEYTAŞI / سقراط و بیلی طاشی

طلبه لردن بری سقراطه صورمش:
- هرکسه کوزل قونوشمه درسلی ویردیگن و اونلره خطابت
صنعتنی اوگرتدیگن حالده، نیچون سن ده چیقوب بر قونوشمه
یاپیورسگ?
- اولاد، دیمش سقراط. بیلی طاشی کسکین دگلدر اما اڭ سرت
دمیری بیله کسکین ایدر...

Talebelerden biri Sokrat'a sormuş:

-Herkese güzel konuşma dersleri verdiğin ve onlara hitabet sanatını öğrettiğin halde, niçin sen de çıkıp bir konuşma yapmıyorsun?
-Evlad, demiş Sokrat. Bileytaş keskin değildir ama en sert demiri bile keskin eder...

YIKA DA GETİR / یقا ده کتیر

سليمان نظيف و عبدالحق شناسى برلكده ييمك ييركن، شناسى غارصونى چاغيرير و صو ايستر. شناسينڭ كيردن و ميقرودپدن الديونله آل صيقاجق درجه ده قورقديغنى بيلن سليمان نظيف غارصونه سسلنمه دن ايده مز: - اوغلم، بك أفندينڭ صوينى ييقا ده اوليه كتير.

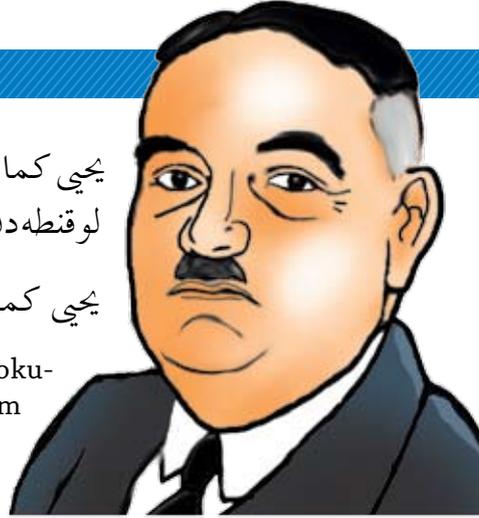
Süleyman Nazif ve Abdülhak Şinasi birlikte yemek yerken, Şinasi garsonu çağırır ve su ister. Şinasi'nin kirden ve mikroptan eldivenle el sıkacak derecede korktuğunu bilen Süleyman Nazif garsona seslenmeden edemez: -Oğlum, beyefendinin suyunu yıka da öyle getir.

NE ALIRSINIZ? / نه آيرسگز؟

يحيي كمال بر يوقوشى چيقنجه يه قدر نفس نفسه قالير. يوقوشڭ صوگنده كى لوقنطه دن بر غارصون سسلنير: - بويورڭ بگم نه آيرسگز؟ يحيي كمال تبسمله: - اولاد، مساعده ايدرسهڭ بر نفس آلاجغم.

Yahya Kemal bir yokuşu çıkıncaya kadar nefes nefese kalır. Yokuşun sonundaki lokantadan bir garson seslenir: -Buyurun beyim ne alırsınız?

Yahya Kemal tebessümle: -Evlad, müsaade edersen bir nefes alacağım.

CENNETİN YOLU? / جنتڭ يولى

خرستيان دين آدملىرىدىن بىرى، ئولكه مزه كلارك كوچك بر چوجقدن كنديسنه او شهرده كى كليسا ي كوسترمه سنى ايستر. كليسا يه اولاشدقلىرىدا، پاپاس:

- آفرين چوجغم، دير. يارين بورايه كل ده، سگا جنتڭ يولىنى كوستريم.

چوجق، پاپاسڭ نيتنى سزرك:

- سز، كليسانڭ يولىنى دخى بيلمىيورسگز، ديهه جواب ويرر. جنتڭ يولىنى ناصل بيله جكسگز كه؟

Hristiyan din adamlarından biri, Ülkemize gelerek küçük bir çocuktan kendisine o şehirdeki kiliseyi göstermesini ister. Kiliseye ulaştıklarında, papaz:

-Aferin çocuğum, der. Yarın buraya gel de, sana cennetin yolunu göstereyim.

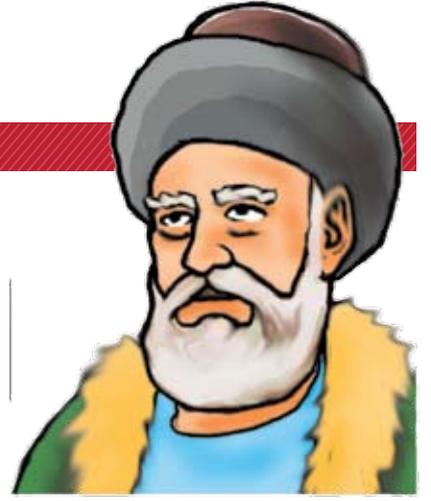
Çocuk, papazın niyetini sezerek:

- Siz, kilisenin yolunu dahi bilmiyorsunuz, diye cevap verir. Cennetin yolunu nasıl bileceksiniz ki?

ولایتک کوردیگی / VELÂYETİN GÖRDÜĞÜ

فاتح سلطان محمد، چوققلغنده براز یارامازلق یاپنجه، باباسی اولان ۲نجی مراد خان: - نه قدر یاراماز بر چوققسک، سندن آدم اولماز، دییه چیقیشیر.

اوراده بولونان و ولایت سريله قلب کوزی آچیق اولان آق شمس الدین حضرتلری، خفیفجه کولومسهیه رک شویله دیر: - پدر نه دیر، قدر نه دیر.

Fatih Sultan Mehmet, çocukluğunda biraz yaramazlık yapınca, babası olan 2. Murat Han: -Ne kadar yaramaz bir çocuksun, senden adam olmaz, diye çıkışır.

Orada bulunan ve velâyet sırrıyla kalp gözü açık olan Akşemseddin Hazretleri, hafifçe gülümseyerek şöyle der: -Peder ne der, kader ne der.

دنیاڭ یوزی / DÜNYANIN YÜZÜ

خسته لقدن اوتوری کوزلری قاپانمش اولان بر آدم، خلق شاعری سیرانی یه: - بنده دنیا ی کوره جک کوزمی قالدی، دییه شکایتده بولونجه، سوز آری سیرانی: - هیچ اوزولمه دوستم دیمش. ذاتا دنیا ده باقیلاجق صورت قالدی.

Hastalıktan ötürü gözleri kapanmış olan bir adam, halk şairi Seyrani'ye: -Bende dünyayı göreceک göz mü kaldı, diye şikayette bulununca, söz eri Seyrani: -Hiç üzölme dostum demiş. Zaten dünyada da bakılacak surat kalmadı.

کوڭلسز کوڭل / GÖNÜLSÜZ GÖNÜL

عبدالحق حمیدک اونده کی صحبتده، قونو کنجک و اختیارلقدن آچیلیر. یاشی کچمش بر خانم، عبدالحق خمیده دونر و: - افندیم، کوڭل قوجه ماز، دیر.

حمید جواب ویرر: - قوجه ماز اما قوجه مش بر وجود ایچنده اوتورمق ده ایسته مز.

Abdülhak Hamid'in evindeki sohbette, konu gençlik ve ihtiyarlıktan açılır. Yaşı geçmiş bir hanım, Abdülhak Hamide döner ve: -Efendim, gönül kocamaz, der.

Hamid cevap verir: -Kocamaz ama kocamış bir vücut içinde oturmak da istemez.

FİKİR YAKALAMAK / فکر یاقه لایمق

Şahabettin Süleyman, bir gün Ahmet Haşim'e: Şahabettin Süleyman, bir gün Ahmet Haşim'e:

اوچ کوندن بری ذهنمده اونملی بر فکر صاقلییورم، دیدیگنده، احمد حاشم،
اونڭ فکر اورتمه ده کی قیصیرلغنی ایما ایدرک شویله دیمش:
- کناهدر یا هو، صالیویر کیتسین شو فکری. زوالیجق کونلردن بری تک
باشنه کیم بیلیر نه قدر صیقیلمشدر؟

Şahabettin Süleyman, bir gün Ahmet Haşim'e: -Üç günden beri zihnimde önemli bir fikir saklıyorum, dediğinde, Ahmet Haşim, onun fikir üretmedeki kısırlığını ima ederek şöyle demiş: -Günahdır yahu, saliver gitsin şu fikri. Zavallılık günlerden beri tek başına kim bilir ne kadar sıkılmıştır?

DÜŞMANIN CANI / دشمنانڭ جانی

Şair Nefi bir toplantıda konuşurken, düşmanlarından biri içeri girmiş, fakat herkese selam verdiği halde kendisine: -Merhaba canım, demiş.
Nefi durur mu? Hemen cevabı yapıştırmış: -Derhal çıkıyorum.

Şair Nefi bir toplantıda konuşurken, düşmanlarından biri içeri girmiş, fakat herkese selam verdiği halde kendisine: -Merhaba canım, demiş.

Nefi durur mu? Hemen cevabı yapıştırmış: -Derhal çıkıyorum.

BRAVO! / براوو!

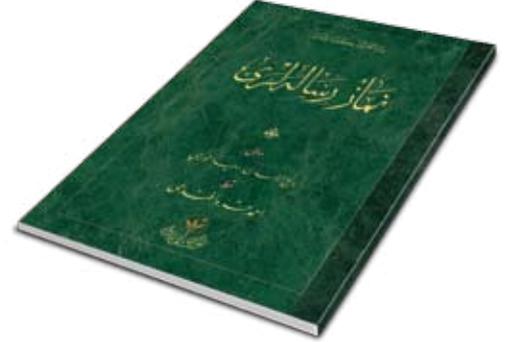
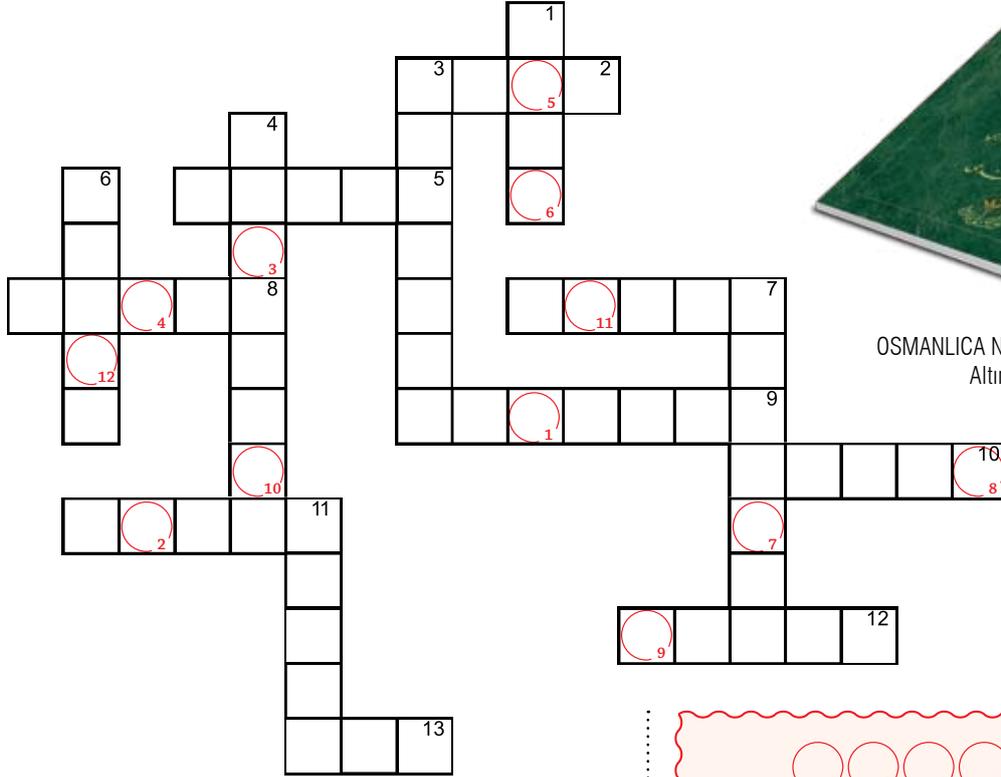
Genç bir şair, saçma sapan şiirlerini Victor Hugo'ya okuduktan sonra: -Üstad, diye sormuş. Şiirlerimi nasıl buldunuz?
Victor Hugo: -Vezinsiz, kafiyesiz ve manasız bir şey yazmak istemiş ve tam muvaffak olmuşsunuz, demiş. Bravo doğrusu.

Genç bir şair, saçma sapan şiirlerini Victor Hugo'ya okuduktan sonra: -Üstad, diye sormuş. Şiirlerimi nasıl buldunuz?

Victor Hugo: -Vezinsiz, kafiyesiz ve manasız bir şey yazmak istemiş ve tam muvaffak olmuşsunuz, demiş. Bravo doğrusu.

ÖDÜLLÜ BULMACA

Aşağıdaki suallerin cevaplarını bulduktan sonra kutulara rakamlara göre yerleştiriniz. Kırmızı dairelere denk gelen harfleri rakam sırasına göre aşağıdaki kutuya yerleştirdikten sonra çıkan cümleyi Latin harfleri ile yazarak anahtar cümleyi bulunuz. Sayfanın fotoğrafını çektikten sonra cevaplarınızı en geç **25 Mart** kadar mektup@osmanlicadergi.com adresine gönderiniz. Gelen doğru cevaplar arasından yapılacak kur'a ile **5** okuyucumuza **Osmanlıca Namaz Risaleleri kitabı** hediye edilecektir. Neticeler sosyal medya hesaplarımızdan duyurulacaktır.

OSMANLILCA NAMAZ RİSALELERİ KİTABI
Altınbaşak Neşriyat

صاغدن صوله

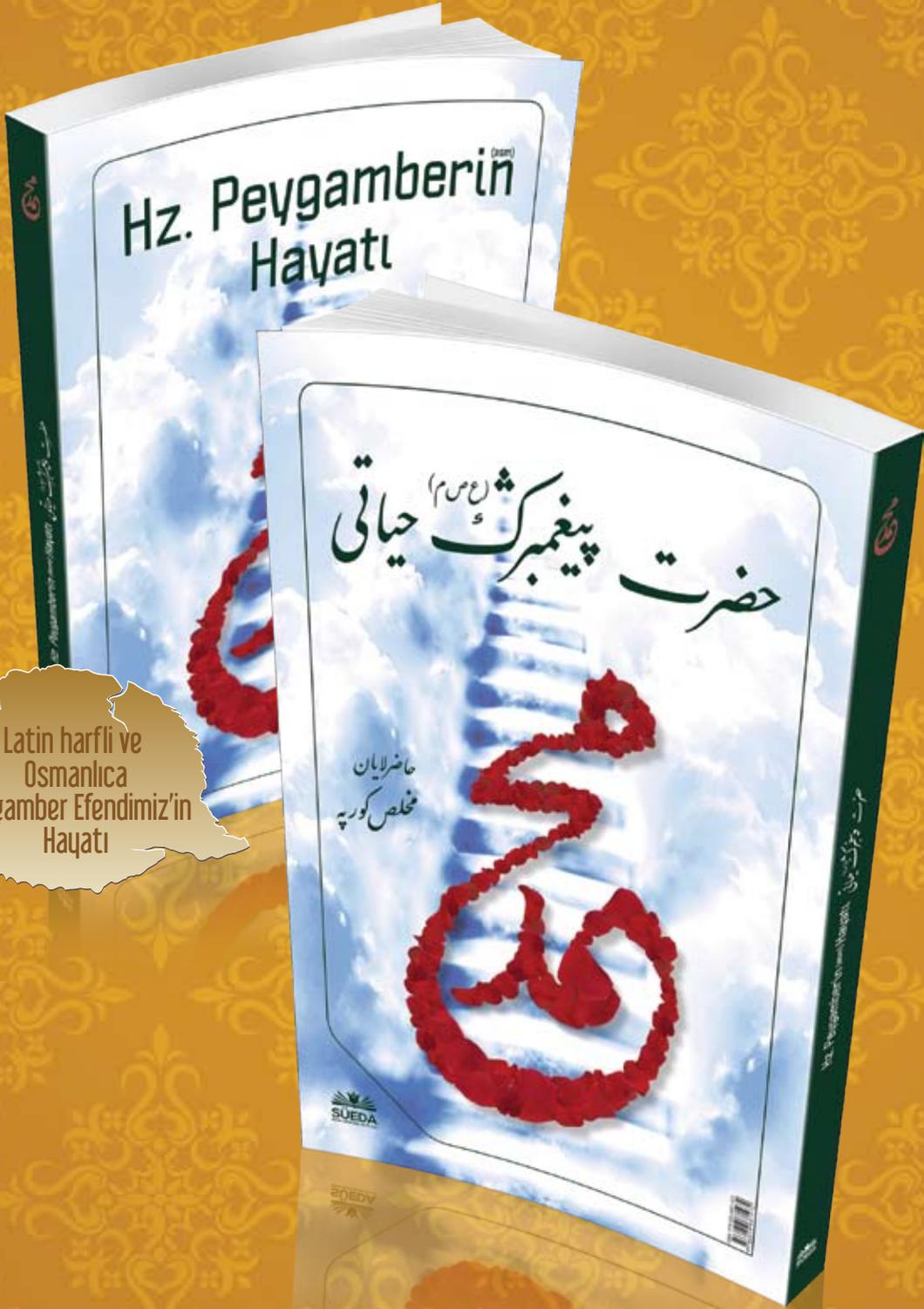
- (.....) ۲. خبر ویرمه
(.....) ۵. قوتلندیرمه
(.....) ۷. وارد اولان، کلن
(.....) ۸. سبیلر
(.....) ۹. تماملنمه
(.....) ۱۰. ذکری کچن
(.....) ۱۱. ایلشیک یازی، اک
(.....) ۱۲. وسیله لر، سبیلر
(.....) ۱۳. اک اولارق

(..... / /)

یوقاریدن آشاغییه

- (.....) ۱. کوله
(.....) ۳. الده ایتمه
(.....) ۴. طورومک کرگی
(.....) ۶. بونک کی، بویله جه
(.....) ۷. عجله اولارق
(.....) ۱۱. کچیجی اولارق

ÇIKTI

Latin harfli ve
Osmanlıca
Peygamber Efendimiz'in
Hayatı

ÇANAKKALE MEKTUPLARI

چاناق قلعہ مکتوبلاری

Osmanlıca - Latin Harfli
Çanakkale Mektupları

Çanakkale Mektupları